สัมมาสติกถา อุปสมคติ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร) ศาสตราจารย์พิเศษ, ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.

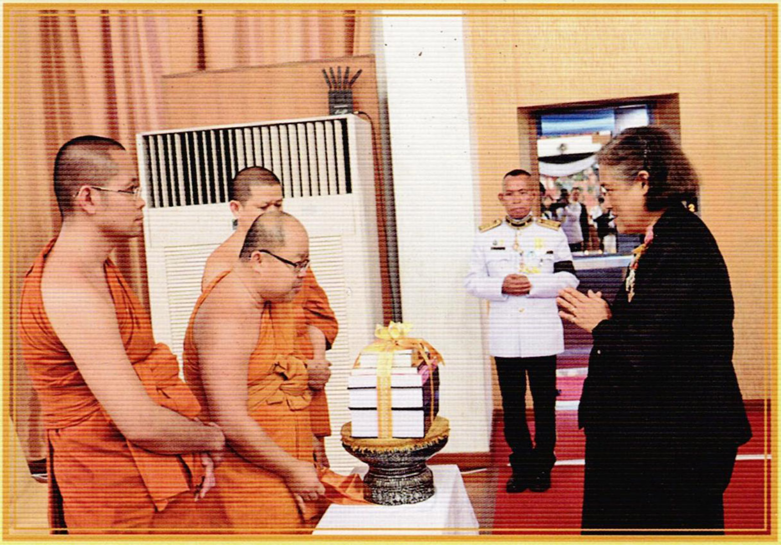
พิธีบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทาน

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

(สมศักดิ์ อุปสโม)

วันเสาร์ที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

พระราชรัตนมุนี

(บุญเทียม ญาณินฺโท ผศ.ดร.)

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

ทูลเกล้าถวายผลงานวิชาการด้านภาษาบาลี

ที่เกิดจากการสืบสานผลงานล้ำค่าของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ แด่

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

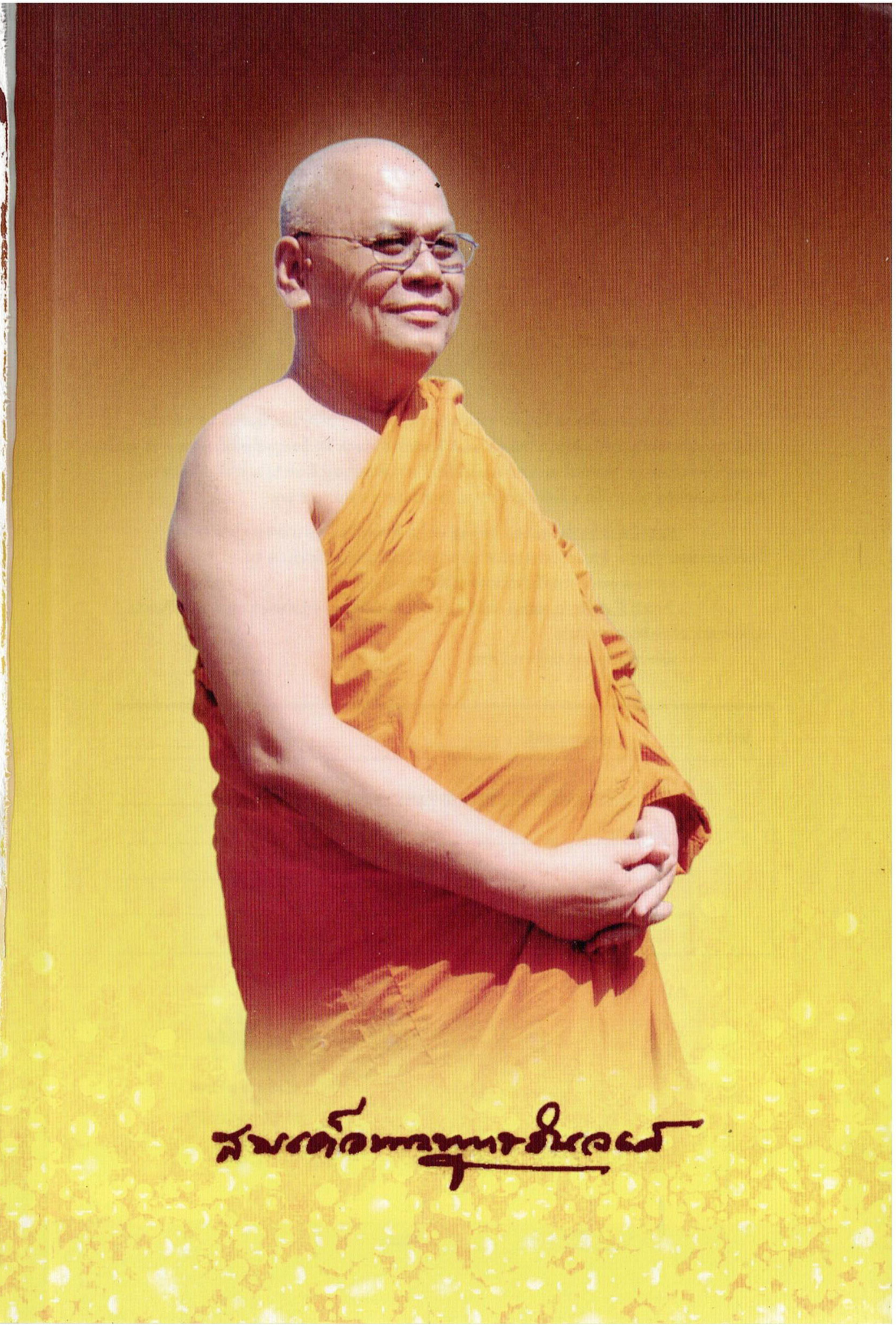
เนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์พระราชทานน้ำหลวงสรงศพ

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม)

เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ณ ศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒

วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

หมายรับสั่งที่...๑๓๗๔๘........ **สำนักพระราชวัง**

๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ พลเอก บัณฑิตย์ มลายอริศูนย์ เป็นผู้แทนพระองค์ไปในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทานศพ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม) กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนกลาง และอดีตเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม ณ ศาลาปฏิบัติธรรม สมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒ วัดพิชยญาติการาม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๓๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบ มีพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ พระ ๔ รูปสวดธรรมคาถา พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๑ จบ

เวลา ๑๙.๐๐ น. พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๓ จบ

วันเสาร์ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๒ เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์แต่วันก่อน ถวายพรพระ แล้วรับพระราชทานฉัน

แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์

หน้าที่	กองพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม) เพื่อทราบ.

พลอากาศเอก (signature)

(สถิตย์พงษ์ สุขวิมล)

เลขาธิการพระราชวัง

กำหนดการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้

พลเอก บัณฑิตย์ มลายอริศูนย์ เป็นผู้แทนพระองค์

ไปในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทานศพ

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม)

ณ ศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒ วัดพิชยญาติการาม

เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ ที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๒

....

เวลา ๑๖.๓๐ น. - พลเอก บัณฑิตย์ มลายอริศูนย์ ผู้แทนพระองค์ เดินทางโดยรถยนต์ประเทียบ ถึงศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา วัดพิชยญาติการาม เขตคลองสาน

- ผู้แทนพระองค์ยืนข้างรถยนต์ประเทียบ

(วงดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี /จบแล้ว)

- ผู้แทนพระองค์ขึ้นศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒ (โดยลิฟต์)

- จุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย กราบ

- ถวายความเคารพพระราชอาสน์

- ผู้แทนพระองค์นั่งเก้าอี้ที่จัดไว้

- พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์ จบ

(เจ้าพนักงานลาดภูษาโยง)

- ผู้แทนพระองค์ทอดผ้าไตร นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม

(พระสงฆ์บังสุกุล ถวายอดิเรก ลงจากอาสน์สงฆ์ เจ้าพนักงานนิมนต์ พระราชาคณะที่จะถวายพระธรรมเทศนา และพระสงฆ์ที่สวดธรรมคาถา ขึ้นนั่งยังอาสน์สงฆ์)

- ผู้แทนพระองค์จุดเทียนดูหนังสือเทศน์ให้เจ้าพนักงานพระราชพิธี เชิญไปตั้งที่ธรรมาสน์

(พระราชาคณะ ที่จะถวายพระธรรมเทศนาขึ้นนั่งบนธรรมาสน์)

- ผู้แทนพระองค์จุดธูปเทียนเครื่องฟังธรรม

- รับศีล

(พระราชาคณะ ให้ศีล จบ)

- ผู้แทนพระองค์จุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยที่หน้าโกศศพสำหรับศพฟังธรรม นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม

(พระราชาคณะ แสดงพระธรรมเทศนา จบ ลงมานั่งยังอาสน์สงฆ์)

- ผู้แทนพระองค์ไปจุดธูปเทียนเครื่องบูชากระบะมุกที่หน้าพระสวดธรรมคาถา นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม

(พระสงฆ์ ๔ รูปสวดธรรมคาถา)

- พระสวดธรรมคาถา จบแล้ว
- ผู้แทนพระองค์ไปประเคนเครื่องไทยธรรมบูชากัณฑ์เทศน์ นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม

(เจ้าพนักงานลาดภูษาโยง)

- ผู้แทนพระองค์ไปทอดผ้าไตรถวายพระธรรมเทศนา และสบงถวายพระสวดธรรมคาถา นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม

(พระสงฆ์บังสุกุล)

- ผู้แทนพระองค์กรวดน้ำ

(พระสงฆ์อนุโมทนา ถวายอดิเรก ลงจากอาสน์สงฆ์ เจ้าพนักงานนิมนต์พระพิธีธรรมขึ้นนั่งยังอาสน์สงฆ์)

- ผู้แทนพระองค์ไปจุดธูปเทียนเครื่องบูชากระบะมุกที่หน้าพระสวดพระอภิธรรม นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม

(พระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม ๑ จบแล้ว)

- ผู้แทนพระองค์ไปกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ ถวายความเคารพพระราชอาสน์
- ผู้แทนพระองค์ลงชั้น ๑ (โดยลิฟต์)
- ผู้แทนพระองค์ยืนข้างรถยนต์ประเทียบ

(วงดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี /จบแล้ว)

- ผู้แทนพระองค์กลับ

<u>การแต่งกาย</u> แต่งเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์.

....

กำหนดการ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้
พลเอก บัณฑิตย์ มลายอริศูนย์ เป็นผู้แทนพระองค์
ไปในการบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทานศพ
สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม)
ณ ศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒ วัดพิชยญาติการาม
เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
วันเสาร์ ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๒

....

เวลา ๑๐.๓๐ น.

- พลเอก บัณฑิตย์ มลายอริศูนย์ ผู้แทนพระองค์ เดินทางโดยรถยนต์ประเทียบ ถึงศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา วัดพิชยญาติการาม เขตคลองสาน
- ผู้แทนพระองค์ยืนข้างรถยนต์ประเทียบ
  (วงดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี /จบแล้ว)
- ผู้แทนพระองค์ขึ้นศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒ (โดยลิฟต์)
- จุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย
  กราบ
- ถวายความเคารพพระราชอาสน์
- ผู้แทนพระองค์นั่งเก้าอี้ที่จัดไว้
  รับศีล
  (พระสงฆ์ ๑๐ รูป ถวายพรพระ จบ)
- ผู้แทนพระองค์ประเคนสำรับภัตตาหารแด่ผู้เป็นประธานสงฆ์
  นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม
  (สำรับภัตตาหารนอกนั้น ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ประเคน)
- เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉันเสร็จ
  ผู้แทนพระองค์กลับไปนั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม
  (เจ้าพนักงานถอนสำรับภัตตาหารออกหมดแล้ว)
- ผู้แทนพระองค์ประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม
  นั่งเก้าอี้ ณ ที่เดิม
- ผู้แทนพระองค์กรวดน้ำ
  (พระสงฆ์อนุโมทนา ถวายอดิเรก ลงจากอาสน์สงฆ์)
- ผู้แทนพระองค์ไปกราบที่หน้าเครื่องนมัสการ
- ถวายความเคารพพระราชอาสน์
- ผู้แทนพระองค์ลงชั้น ๑ (โดยลิฟต์)

- ผู้แทนพระองค์ยืนข้างรถยนต์ประเทียบ

  (วงดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี /จบแล้ว)

- ผู้แทนพระองค์กลับ

<u>การแต่งกาย</u> แต่งเครื่องแบบปกติขาว ไว้ทุกข์.

....

พระธรรมเทศนา

เรื่อง

สัมมาสติกถา

แสดงถวายแด่
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
เนื่องในวันมาฆบูชา
วันพุธที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๕
ณ พระอุโบสถ วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

พระธรรมเทศนา

สัมมาสติกถา

แสดงโดย

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล พระชนมสุขทุกประการ จงมีแด่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ในสัมมาสติกถา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ถ้ารับพระราชทานถวายวิสัชนาไปมิถูกต้องตามโวหารอรรถาธิบายในพระธรรมเทศนา ณ บทใดบทหนึ่งก็ดี ขอเดชะ พระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ พระขันติคุณ ขอทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานอภัยแก่อาตมภาพผู้มีปัญญาน้อย ขอถวายพระพร

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ
สัมมาสติกถา มะยา วุจจะเตติ.

ณ บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ในสัมมาสติกถา พรรณนาพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระชินวรสัมมาสัมพุทธเจ้า ฉลองพระเดชพระคุณ

ประดับพระปัญญาบารมี เป็นปสาทนียกถา เพิ่มพูนพระราชศรัทธาอนุโมทนาในพระราชกุศล ที่สมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงมีพระราชศรัทธาเป็นองค์ประธาน นำมุขอำมาตย์มนตรีข้าราชบริพาร และพสกนิกรทั้งหลาย ให้มีโอกาสโดยเสด็จพระราชกุศลเป็นอเนกประการ มีทรงทาน ทรงศีล ทรงธรรม เป็นต้น เนื่องในวันมหามงคลอภิลักขิตสมัย วันมาฆบูชา ณ พระอุโบสถ วัดพิชยญาติการามวรวิหาร ซึ่งเป็นพระอาราม ที่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) สร้างถวายไว้ในพระพุทธศาสนา ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๓๗๕ และเมื่อได้สถาปนาเป็นพระอารามหลวงแล้ว สมเด็จเจ้าพระยาได้ไปอัญเชิญพระพุทธปฏิมา ซึ่งสถิตอยู่วิหารหลวง วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ให้มาเป็นองค์พระประธานในพระอุโบสถ แห่งวัดพิชยญาติการามนี้ โดยมีพระนามว่า **"สมเด็จพระสิทธารถพุทธเจ้า"** หรือ **"พระพุทธสิทธารถปฏิมากร"** แปลเป็นภาษาไทยที่เรียกขานกันโดยทั่วว่า **"สมเด็จหลวงพ่อสมปรารถนา"**

การที่สมเด็จบรมบพิตร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติ มีพระราชศรัทธาประสงค์จะสดับพระธรรมเทศนาเรื่องสัมมาสติกถา อาตมภาพจึงขอรับพระราชทานถวายวิสัชนา ตามกำลังสติปัญญาจนกว่าจะจุติสมัยด้วยกาลเวลา ดำเนินความว่า

คำว่า **"สัมมาสติ"** แปลว่า ความมีสติชอบ จัดเป็นองค์ที่ ๗ ของอริยมรรค ๘ ในพระไตรปิฎก อธิบายคำว่า สัมมาสติ คือ สติปัฏฐาน เพราะฉะนั้น คำว่า **"สัมมาสติ"** กับคำว่า **"สติปัฏฐาน"** จึงใช้แทนกันได้ อนึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คำว่า สติ มักจะใช้คู่กันกับคำหนึ่ง คือสัมปชัญญะ ซึ่งแปลว่า ความรู้ชัด ในบาลีมักใช้คู่กันว่า สติสัมปชัญญะ ในความหมายเมื่อมาคู่กัน สติ หมายถึง อาการ และการทำงานของจิตที่ให้แต่เพียงความสนใจ ความใส่ใจ เฉยๆ โดยจัดอยู่ในภาวะฝ่ายรับล้วนๆ ส่วนสัมปชัญญะจะเข้ามามีบทบาท

ก็ต่อเมื่อจะต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รวมทั้งไตร่ตรองในสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ สัมมาสติ ในพุทธธรรม มีปรากฏใช้ในข้อความหลายแห่ง และเป็นองค์ประกอบของหมวดธรรมต่างๆ หลายหมวด อาทิเช่น สัมมาสติ เป็นองค์ที่ ๗ ของอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งนำไปสู่ความดับทุกข์ โดยอริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ จัดเป็นข้อที่สี่ ของอริยสัจ ๔ ในการแบ่งอริยมรรคออกเป็น ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา สัมมาสติอยู่ในกลุ่มที่สอง คือ สมาธิ โดยรวมอยู่กับสัมมาวายามะ ความเพียรชอบ และสัมมาสมาธิ สมาธิชอบ สติเป็นข้อแรกใน ๗ ข้อขององค์ประกอบปัญญาเครื่องตรัสรู้ คือ โพชฌงค์ ๗ เพราะเป็นพื้นฐานแห่งความเจริญก้าวหน้าที่สมบูรณ์ของโพชฌงค์อื่นๆ อีก ๖ ข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นมากสำหรับโพชฌงค์ ข้อที่ ๒ คือ ธรรมวิจยสัมโพชฌงค์ การเจริญวิปัสสนาให้เห็นแจ้งตรงเข้าไปในความจริง จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความช่วยเหลือของสติสัมโพชฌงค์นี้เท่านั้น สัมมาสติ เมื่อพิจารณาตามสภาพของอารมณ์ คือสิ่งที่จิตยึดอยู่ คิดถึง คำนึงอยู่ มี ๔ ประการ คือ จิตมุ่งอยู่กับ ๑ กาย ๒ เวทนา คือความรู้สึกสุข หรือทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ ๓ สภาพของจิต หมายถึงลักษณะทั่วไปของจิตขณะหนึ่งๆ และ ๔ สภาพธรรม คือสิ่งที่มีในใจ หมายถึง สิ่งที่ปรากฏในใจ หรืออารมณ์จำเพาะจิตในขณะนั้นๆ ทั้งหมดนี้คือการเฝ้าตามดู เรียกว่า อนุปัสสนา ๔ อย่าง ซึ่งเป็นงานหลักของการเจริญสัมมาสติหรือสติปัฏฐาน สติ ยังเป็นธรรมข้อหนึ่งในอินทรีย์ ๕ อินทรีย์ธรรมอีก ๔ ข้อ มีศรัทธา วิริยะ สมาธิ ปัญญา สติ นอกจากจะเป็นอินทรีย์ที่เป็นพื้นฐานด้วยตัวเองแล้ว ยังมีหน้าที่สำคัญในการช่วยประคับประคองอินทรีย์อีก ๔ ให้ปรองดองสามัคคีกัน เพื่อให้เจริญก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอและสมดุลกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างศรัทธาและปัญญา และวิริยะกับสมาธิ

สตินั้น เมื่อกล่าวถึงแนวปฏิบัติมีอยู่ ๓ ระดับ

สติระดับแรก ได้แก่ สติของคนสามัญธรรมดาทั่วไปมีอยู่ด้วยกันทุกคน เช่น ในเวลาขับรถต้องมีสติ จะเขียนหนังสืออ่านหนังสือ ก็ต้องมีสติ จะลุก จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน จะกิน จะดื่ม จะทำ จะพูด แม้ขณะกำลังคิด ก็ต้องมีสติด้วยกันทั้งนั้น ต่างแต่ว่าใครจะมีมากน้อย ถ้าใครขาดสติ เผลอสติจะทำอะไรก็ผิดลพลาด บกพร่อง และอาจพลาด

พลั้งเป็นอันตรายแก่ชีวิตได้

สติระดับที่ ๒ หรือสติขั้นกลาง ได้แก่ สติของผู้บำเพ็ญมหากุศล เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การฟังธรรม ปฏิบัติระดับสมถะกรรมฐาน เป็นต้น

สติระดับที่ ๓ หมายถึง ระดับสูง ได้แก่ สัมมาสติ สติเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ จนได้บรรลุถึงวิปัสสนาปัญญา รู้แจ้งมรรคผลนิพพาน

สติแม้จะได้รับการยกย่องอย่างสูงและสามารถช่วยให้บรรลุผลอันยิ่งใหญ่ได้ ก็ไม่ใช่สิ่งลึกลับมหัศจรรย์เกินขอบเขตความรู้ของสามัญชน ตรงกันข้ามกลับเป็นสิ่งธรรมดาที่คุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว สิ่งที่แสดงออกมาครั้งแรกของความมีสติ คือความเอาใส่ใจอันเป็นส่วนหนึ่งของจิต ถ้าขาดความใส่ใจเสียแล้ว ก็ไม่สามารถรับรู้สิ่งใดได้ทั้งสิ้น เมื่อสิ่งภายนอกส่งแรงกระตุ้นและแรงพอ ความใส่ใจก็จะเกิดขึ้นในรูปของอาการเบื้องแรก คือคำนึงถึงในสิ่งนั้นด้วยการเข้าไปหาเป็นครั้งแรก จิตตรงเข้าไปหานี้ จะตัดกระแสจิตใต้สำนึกเป็นการทำงานของจิต ซึ่งเป็นเชื้ออันดับแรกของความมีสติ ในระยะแรกนี้ ยังเป็นงานที่หยาบอยู่แต่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นจิตรับรู้ขั้นแรกที่ผุดขึ้นมาจากภวังค์ อันเป็นพื้นฐานชั้นล่างของจิตใต้สำนึก เมื่อความใส่ใจค่อยๆ เจริญพัฒนา ก็จะก้าวสู่อาณาจักรของสัมมาสติ ความมีสติชอบ ที่เรียกว่า ชอบ เพราะระวังจิตให้พ้นจากอิทธิพลต่างๆ ที่ทำให้หลงผิด เพราะเป็นรากฐานและองค์ประกอบของปัญญาเห็นชอบ คือสัมมาทิฏฐิ เพราะสอนให้เราทำสิ่งที่ถูกต้อง โดยวิธีที่ถูกต้องเพราะเหตุว่า เป็นการสนองวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง

ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงชี้ไว้ กล่าวคือ ความสิ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง สัมมาสติ ความมีสติชอบ ทำหน้าที่ในระดับสูง คือทำให้ความรู้ของจิตชัดเจนและเพิ่มมากขึ้น และเสนอภาพแห่งความจริงที่บริสุทธิ์ยิ่งขึ้นของจิต เค้าโครงต่างๆ แห่งการวิวัฒนาการของกระบวนการทางจิตสะท้อนออกมาให้เห็นขั้นตอนต่างๆ ตามที่เป็นจริง ตลอดจนความแตกต่างในคุณภาพของการรับรู้จากจิตใต้สำนึกสู่จิตสำนึก จากการรู้จักอารมณ์ครั้งแรกอย่างเลือนราง จนถึงรู้ได้อย่างชัดเจนและมีความรู้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น จากความรู้โดดเดี่ยวจน

กระทั่งความสัมพันธ์อื่นๆ จากความรู้ที่ยังบกพร่องไม่แน่นอน มีความลำเอียงจนถึงการเสนอความรู้ที่ชัดเจนจนไม่มีการบิดเบือน ดังนี้ ก็เพราะด้วยอำนาจของสัมมาสติ ความมีสติชอบนั่นเอง ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงสอนว่า จิตเป็นจุดเริ่มต้น เป็นจุดรวมและเป็นจุดสูงสุด คือจิตที่หลุดพ้นและบริสุทธิ์ดีแล้วของพระอริยเจ้า

ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสแสดงไว้ ในคัมภีร์พระธรรมบทว่า จิตมาก่อนสิ่งทั้งปวง จิตเป็นใหญ่ จิตเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จได้ด้วยจิต ใจอยู่ใกล้เรามากที่สุด เพราะใจหรือจิตเท่านั้น เราจึงรู้จักโลกภายนอก รวมทั้งร่างกายของเราเอง ถ้ารู้จักจิตก็รู้จักทุกสิ่ง จิตเป็นแดนเกิดทุกสิ่ง ทั้งดีและชั่ว ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นภายในตัวเราหรือมาจากภายนอก สมดังพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ว่า สิ่งใดก็ตามที่เป็นความชั่ว เกี่ยวกับความชั่ว จัดเข้าในพวกของความชั่ว สิ่งใดก็ตามที่เป็นความดี เกี่ยวกับความดี จัดเข้าในพวกของความดี สิ่งเหล่านั้นก็เกิดมากจากจิต ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จิตของเรานี้ควรตั้งอยู่ในกุศลมูล รากฐานแห่งความดี จิตของเรานี้แหละควรจะเอิบอาบด้วยหยาดฝนแห่งสัจธรรม จิตของเรานี้ควรจะบริสุทธิ์จากสิ่งกีดกั้นทั้งปวง จิตของเราเองนี้แหละ ควรจะกระฉับกระเฉงว่องไวด้วยความเพียร หลักการทางจิตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงวางรากฐานอยู่บนความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีลักษณะที่ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา คือมีความถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ พระพุทธวจนะในฐานะเป็นหลักธรรมทางจิต ทรงสอน ๓ สิ่ง คือ

๑. สอนให้รู้จักจิต ซึ่งอยู่ใกล้ตัวเราเหลือเกิน แต่ถึงกระนั้นเรายังไม่รู้จัก
๒. สอนให้ฝึกฝนอบรมจิต ซึ่งบังคับยากและดื้อด้าน แต่ยังอาจฝึกฝนและปรับปรุงได้
๓ สอนให้ปลดเปลื้องจิต ซึ่งเที่ยวไปผูกพันอยู่กับสิ่งต่างๆ แต่ก็อาจจะเป็นอิสระได้

พระพุทธพจน์ที่อาจเรียกได้ว่า เป็นภาคปฏิบัติของหลักทางจิต คือ สัมมาสติ ความมีสติชอบ เป็นหลักการทางจิตในพระพุทธศาสนา คำสอนที่สามารถเปลื้องความทุกข์ทั้งมวลของมนุษยชาติได้ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้โดยนัยต่างๆ แล้ว รวมทั้งแก่นแท้ของหลักการทางจิต รวมอยู่ในพระพุทธโอวาทสั้นๆ ว่า **"จงมีสติ"** คำว่า มีสตินี้ กระจายอยู่ทั่วไปในพระสูตรที่มีชื่อว่า สติปัฏฐาน คำว่า "จงมีสติ" จะได้รับคำขยายความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ด้วยการขยายความต่อคำถามที่ว่า มีสติต่ออะไร มีสติอย่างไร คำตอบมีอยู่ในตัวของพระสูตรเอง และอรรถกถาตั้งแต่ยุคแรกๆ และถ้ากล่าวอย่างที่กล่าวมาแล้ว หลักธรรมที่เกี่ยวกับจิตที่เป็นจุดเริ่มต้น เป็นจุดรวมและเป็นจุดสูงสุด แห่งคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็อาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่า สัมมาสติ การตั้งสติไว้โดยชอบ เป็นจุดเริ่มต้น จุดรวม และเป็นจุดสูงสุด ของหลักธรรมที่เกี่ยวกับจิต

เพราะฉะนั้น สัมมาสติ ก็คือ กุญแจดอกสำคัญ ที่จะไขเข้าไปภายใน เพื่อให้รู้จักจิต เครื่องมืออันสมบูรณ์ สำหรับฝึกฝนอบรมจิต ปรากฏการณ์อันสูงส่งของการบรรลุถึงอิสรภาพของจิต สัมมาสติ ความมีสติโดยชอบ ย่อมอำนวยประโยชน์ ให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับประโยชน์ทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างมากมาย ตามพระพุทธวจนะที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **สะติ โลกัสะมิ ชาคะโร** สติเป็นธรรมช่วยปลุกบุคคลให้ตื่นอยู่ในโลก

ตามปกติคนธรรมดาทั่วไป ชื่อว่า เป็นผู้นำ เพราะอำนาจของกิเลส มีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น แต่ผู้มีสติ จะไม่ถูกกิเลสดังกล่าวเข้าครอบงำ จึงชื่อว่าเป็นผู้ตื่นอยู่เสมอ **สะติมะโต สะทา ภัททัง** คนมีสติ มีแต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อมใดๆ ทั้งสิ้น **สะติมา สุขะเมธะติ** คนมีสติ ย่อมประสพแต่ความสุข ความสุขต่างๆ ในโลกนี้ เช่น สุขเกิดจากการมีทรัพย์ สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ สุขเกิดจากการประกอบการงานไม่มีโทษ สุขเกิดจากความไม่มีหนี้สิน ต้องอาศัยสติเป็นสำคัญ แม้สุขในทางธรรม เช่น สมถะสุข วิปัสสนาสุข มรรคสุข ผลสุข และนิพพานสุข จะเกิดมีได้ เพราะอาศัยสติทั้งนั้น ถ้าปราศจากสติเสียแล้ว สุขเหล่านี้จะเกิดขึ้นมิได้เลย สะติมะโต สุเว เสยโย คนมีสติเป็น

คนประเสริฐทุกวัน เช่นบุคคลผู้เจริญอนุสติ มีพุทธานุสติ เป็นต้น **รุกขะมาโน สะโต รักเข** ผู้รักษาต้องมีสติ เป็นเครื่องรักษา เพราะสติเป็นเครื่องแนบชิดกับอารมณ์ มีหน้าที่ไม่หลงลืม มีประโยชน์ในการระแวดระวังรักษา หรือมีภาวะมุ่งเน้นสู่อารมณ์เป็นงานเฉพาะ มีความจำได้หมายรู้มั่นคงเป็นทางดำเนิน หรือมีสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นอารมณ์ แต่พึงเข้าใจว่า สตินั้นเป็นประดุจเสาระเนียด เพราะตั้งอยู่ในอารมณ์อย่างมั่นคง และเป็นดุจนายประตู เพราะระวังรักษาประตู มีประตูตา เป็นต้น **สะติ สัพพัตถะ ปัตถิยา** สติเป็นธรรมที่พึงประสงค์ในกิจทุกสถานการณ์ เหมือนเกลือที่ต้องใช้ในการปรุงกับข้าวทุกชนิด และเหมือนอำมาตย์ผู้ฉลาดรอบรู้ในราชภารกิจทั้งปวง เป็นผู้ต้องประสงค์ในราชภารกิจทุกอย่าง

เพราะฉะนั้น สติ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า มีประโยชน์ในที่ทั้งปวง เพราะว่า จิตมีสติเป็นที่พึ่ง และสติมีประโยชน์ในการระแวดระวังรักษา ปราศจากสติเสียแล้ว การประคองจิตหรือการข่มจิตย่อมมีไม่ได้ ท่านกล่าวเปรียบอุปมาไว้ว่า **สะติ อารักขะสาระถิ** สติเป็นสารถีผู้ระมัดระวัง และคอยติดตามดูแลเหมือนพี่เลี้ยง ฉะนั้น

เหมือนปัจจุบันนี้ การเจริญสัมมาสติ ตามหลักของสติปัฏฐาน ๔ พุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่างพากันมีศรัทธาเลื่อมใส หลั่งไหลไปปฏิบัติยังสำนักปฏิบัติธรรม ที่สอนการเจริญสติปัฏฐาน ๔ อย่างสำนักปฏิบัติธรรมตัวอย่าง เช่น วัดมเหยงค์ ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีพระเดชพระคุณพระธรรมสิงหบุราจารย์ เป็นพระอาจารย์วิปัสสนา มีประชาชนหลั่งไหลเป็นจำนวนพันเป็นจำนวนหมื่น หรือที่วัดพระธาตุศรีจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีพระเดชพระคุณพระธรรมมังคลาจารย์ เป็นพระวิปัสสนาจารย์ ก็มีพุทธศาสนิกชนทั้งหลายไปเจริญสติปัฏฐานกันเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

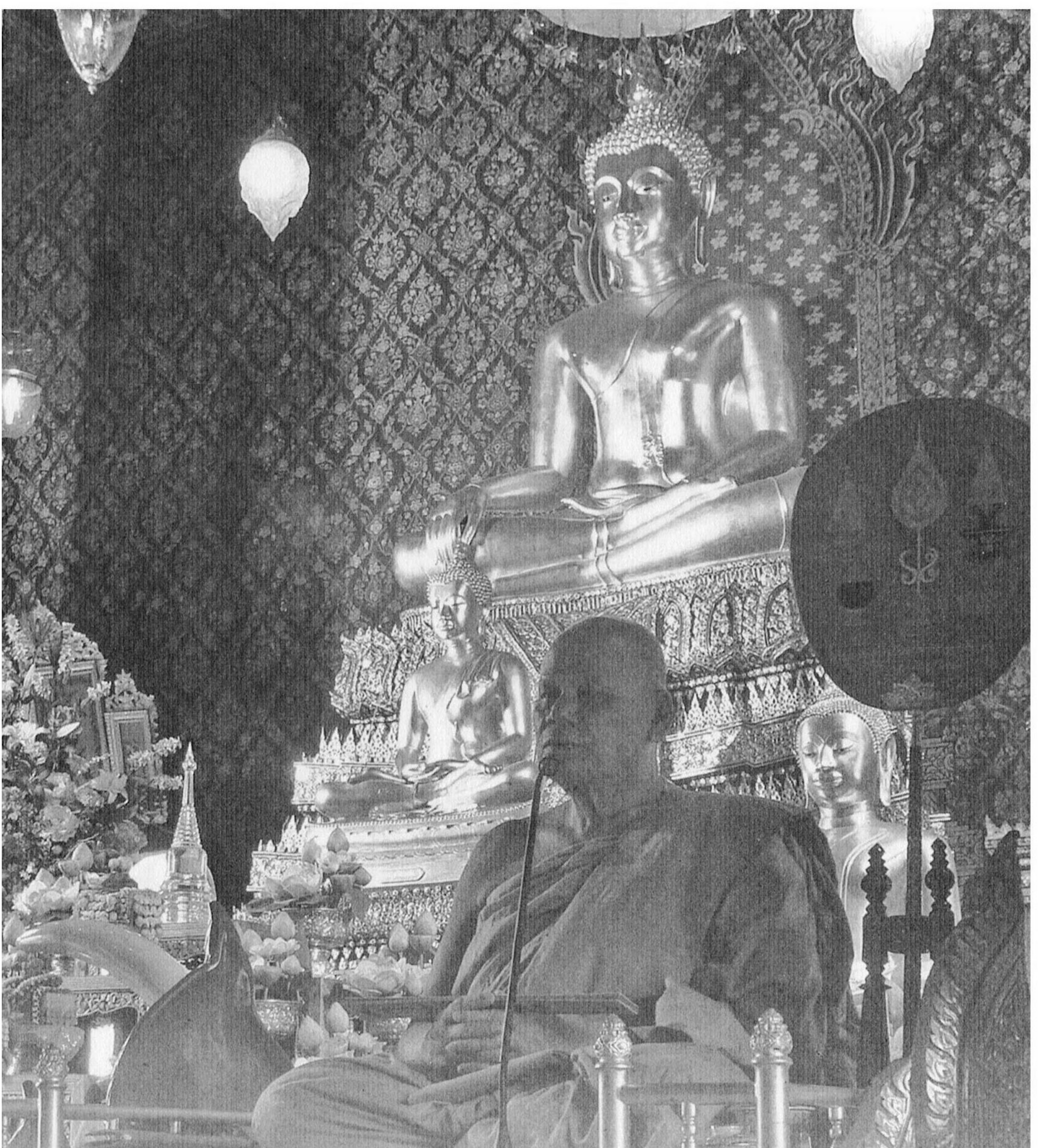
สิ่งหนึ่งที่เป็นอภิมงคลสมัยที่สำคัญ ก็คือ สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้ทรงพระราชทานทรัพย์ ส่วนพระองค์ ตั้งเป็นกองทุน มีชื่อว่า **"ทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย"** เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนศึกษาทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี และที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง และ สนับสนุนส่งเสริมให้ทุนอบรมฝึกฝนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ แก่พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส ระดับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ สามารถสอนธรรมนำปฏิบัติได้

อาตมภาพในฐานะเป็นประธานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้สนองพระราชดำริในส่วนนี้ รับหน้าที่เป็นประธานในการฝึกพระวิปัสสนาจารย์ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ และเฉพาะในปีนี้ได้รับทุนเล่าเรียนหลวง เป็นจำนวน ๑,๐๐๐ ทุน และในขณะเดียวกันถือว่าเป็นโอกาสอันพิเศษในอภิลักขิตสมัย เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงมีพระชนมายุ ๘๔ พรรษา สมเด็จพระบรมบพิตร มีพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา และพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระชนมายุ ครบ ๖๐ พรรษา จึงได้จัดโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติถวายเป็นพระราชกุศลทั่วประเทศ จำนวน ๒๒ แห่ง เป็นภิกษุระดับเจ้าอาวาส และเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ประมาณ ๑,๗๘๕ รูป โดยได้รับความอุปถัมภ์ในครั้งนี้ จากทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย จึงเป็นที่น่าอนุโมทนาสาธุการอย่างยิ่ง เพราะการเจริญสติปัฏฐาน ตามหลักของวิปัสสนาตามแนวสัมมาสตินั้น มีประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทั้งในส่วนตนเองและผู้อื่น

ดังได้แสดงมา สัมมาสติกถา ได้แสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอสมมุติยุติพระธรรมเทศนาลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้ **ระตะนัตตะยานุภาเวนะ ระตะนัตตะยะเตชะสา** ด้วยเดชานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย และผลานิสงส์แห่งการบำเพ็ญพระราชกุศล

อันยิ่งใหญ่นี้ จงมารวมกันเป็นตบะเดชะ เป็นพลวะปัจจัย อภิบาลประทานพรให้สมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงพระเจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล พระชนมสุขทุกประการ อุปสรรคอุปัทวันตราย ทั้งหลายอย่าได้แผ้วพาน พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์มุขอำมาตย์มนตรี ข้าราชบริพาร อาณาประชาราษฎร์ ตลอดจิรัฏฐิติกาล รับประทานพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ในสัมมาสติกถา ฉลองพระราชศรัทธา ประดับพระปัญญาบารมี ยุติลงด้วยกาลสมัย แต่เพียงเท่านี้

เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้ ขอถวายพระพร

อปสมคติ

ตีเหล็กต้องตีขณะที่...ร้อน
...ทำบุญ ต้องทำขณะที่
เกิด **"ศรัทธา"**

...ชีวิต มีส่วนสำคัญอยู่ ๒ ส่วน
คือ...กาย กับ ใจ
ร่างกายเรา...ให้...อาหารวันละ ๓ ครั้ง
แต่ใจ...เราให้อาหารวันละกี่ครั้ง

สงคราม แย่ง อาหาร เกิดขึ้น...
อยู่ บ่อยๆ แต่สงคราม...
แย่ง สติ ไม่เคยมี...

สิ่งที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อ

๑. กำลังกาย
๒. กำลังใจ
๓. กำลังสติ

หิริ โอตตัปปะ จะ จ้างให้
เกิด เหมือนเรา จ้าง ทำงานไม่ได้
ต้องพิจารณา ด้วย โยนิโสมนสิการ
จึงจะ เกิด และไม่ต้อง จ้าง

มีเงินเป็นล้าน ก็ซื้อความแก่
...ไม่ได้...
เพราะความแก่ ความเจ็บ
เป็นสภาพ ให้พิจารณา

... นักกีฬาเขาซ้อมทุกวัน
... ซ้อมบ่อย ๆ จึงประสบชัยชนะ
... เราจะปราบกิเลส ก็ต้องขยัน
... ฝึกซ้อมด้วยการ ปฏิบัติธรรม

...ผู้ที่ทำธุรกิจมาก ก็เสียภาษีมาก
แต่ผู้ที่ทำสติมาก ใช้สติมาก
ไม่ต้องเสียภาษีให้ใคร...

ทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ที่เรามี
เมื่อใช้สอยจะหมด ไปทันที...
ต่างจาก... สติ ยิ่งใช้ ยิ่งมาก
ยิ่งใช้ ยิ่งทวีคูณ แต่คน...
ไม่ชอบใช้สติ... แปลกจริง..

ถ้าเราดูหนังดูละคร... ต้องเสียค่าดูทันที
แม้จะเป็น โทรทัศน์ก็เสีย...ค่าไฟ...
ดูที่ไม่ต้องเสีย มีแต่ได้ แต่ไม่ชอบดูกัน
คือ ...ดูกาย ...ดูเวทนา ...ดูจิต ...ดูธรรม

อามิสบูชา เป็นของดีมีประโยชน์
แต่ไม่พ้นทุกข์ เพราะยังเวียน
เกิด... เวียนตาย... ในสังสารวัฏ...
ปฏิบัติบูชา ให้ผล... ถึงโลกุตรภูมิ

การรักษาคำสอนพุทธศาสนาให้ยาวนาน...
ต้องรักษาด้วย...

การปฏิบัติวิปัสสนา

เพราะเห็นธรรม ต้องบูชาธรรม บูชาคำสอน

การให้ทาน รักษาศีล อุปมา เหมือนยาทา
ส่วนวิปัสสนา
เหมือนยากิน โรคที่เขาให้กินยา
ถ้าเราแค่ทายาก็ไม่หาย

... ผู้ที่เอาของสูงไปทำให้ต่ำ
... คือผู้ที่ไม่เข้าใจ พุทธดำรัส
... การพูดที่ไม่เข้าใจ ในพุทธดำรัส
... ก็เท่ากับ ดึงของสูงให้ต่ำ

ผู้เข้าใจ ปรัชญาไม่พ้นทุกข์
แต่ผู้เข้าใจ... อริยสัจ ๔ หมดทุกข์
ในโลกนี้... จึงมีคนจมอยู่กับทุกข์
... เป็นจำนวนมาก เพราะเข้าใจแต่ ปรัชญา

คนสมัยนี้กลัวอบายภูมิ และนรก แต่ไม่กลัวความชั่ว

...เพราะ...

ไม่รู้ว่า ความชั่ว คือใบเบิกทาง
สู่อบายภูมิ

...วาสนา บารมี ต้องขยันสร้าง
ถ้าไม่สร้าง ไม่บำเพ็ญ โอกาส
ที่จะบรรลุธรรม แทบไม่มีเลย
เหมือนคนอยากรู้หนังสือ เมื่อไม่เรียน
ก็หมดโอกาส ... **รู้**

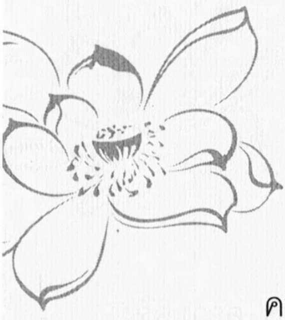
...สติ มีทุกคน พระอริยเจ้า
ท่านใช้สติเป็น ท่านบรรลุประโยชน์สูงสุด
...ปุถุชนใช้สติน้อย ได้รับประโยชน์
น้อยไปตามกำลังการใช้

สติ มีค่า มากกว่าทรัพย์
อยู่เหนือทรัพย์สิน ทั้งหมด
คนขาดสติ แม้มีทรัพย์
กฎหมายก็ห้ามทำธุรกรรม
ในด้านทรัพย์สิน...

...ทุกคนต้องการ ความจริง
แต่...ไม่ปฏิบัติจริง จะรู้
...จะถึงความจริง ได้อย่างไร

...คนปฏิบัติจริง เท่านั้น จะเห็น
...ความจริง ความแท้ ได้

ทุกขณะที่กำหนดอารมณ์วิปัสสนา...
เป็นการก้าวไปสู่ทางพ้นทุกข์...
เราไม่เห็นหรอก เหมือนมีด...
ที่ใช้อยู่ประจำ แต่เมื่อมีดสึก...
กร่อน จะปรากฏให้เห็น...

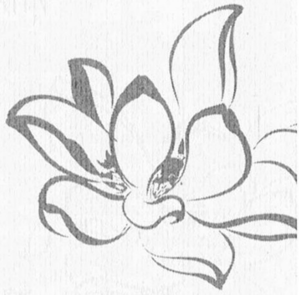

คนที่ อ้างข้อสงสัย จะไม่ลงมือ

... ปฏิบัติ...

เพราะสงสัยเป็นนิวรณ์
ปิดกั้น ความดี เป็นกำแพง
ที่คอย ขวางทาง พ้นทุกข์...

ธรรมชาติของจิต คือ **"คิด"** และ **"รับอารมณ์"**
การดูจิตรับอารมณ์ คือการปฏิบัติ วิปัสสนา
แต่... การปล่อยจิตให้รับอารมณ์
โดยไม่กำหนด คือ **"ความฟุ้งซ่าน"**

...การใช้สติเข้าไปกำกับจิต ให้
ดู กาย เวทนา จิต ธรรม
ทำบ่อย ๆ จะทำให้ มีด คือ
ปัญญา คมกล้า ที่สุด ก็ตัด
กิเลส ได้ เอง...

ถ้า... ความสมหวังสำเร็จได้เพราะ
ความอยาก... มนุษย์ไม่ต้องทำอะไร
นอนอยากอยู่กับที่... ก็สมปรารถนา
แต่ความจริง... ไม่เป็นอย่างนั้น
ทุกคนจะสมหวังได้ ...เพราะ... การกระทำ

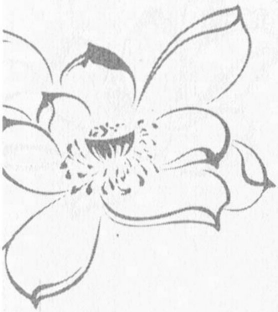
ผู้มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญาอ่อน
ผลที่จะเกิดจากคุณธรรม ทั้ง ๕ อย่าง ก็อ่อน

... เพราะมี ทุนตั้งต้นน้อย
เหมือนกับ การทำธุรกิจ มีทุนน้อย
... ผลลัพธ์ ก็น้อย

อยาก... ประสบความสุข ความเจริญ อย่างยิ่งใหญ่
ต้องสร้าง ศีล สมาธิ
เราจะปราบกิเลส
ก็ต้องขยันฝึกซ้อม ด้วยการปฏิบัติธรรม

... การทำลาย อธิษฐานบารมีบ่อย ๆ
... ทำให้คน เสียดุลบารมีตัวเอง
... คนที่ทำลายตนเองบ่อย ๆ จะสร้าง
... ความสำเร็จ ได้ยาก

ชีวิต... ที่ขาดธรรมเป็นชีวิตไร้ความหมาย
เหมือนเรือแล่น ... ไปโดยไม่มีหางเสือ
ชีวิตของเราต้องมีธรรม เป็นหางเสือ
คือ **"สติ"**

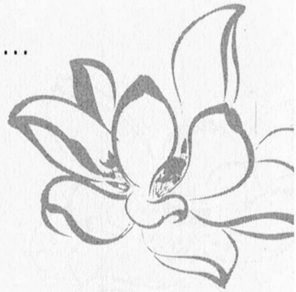

มีสติ จะไม่เสียสตางค์
ค่าสะเดาะเคราะห์ ค่าขันข้าว ...
แต่ที่เสียสตางค์... เพราะ **ขาดสติ**

กุศล เป็นของดี มีประโยชน์
แต่ ต้องทำ ต้องสร้าง

... มิใช่อ้อนวอน ขอแบ่ง...

... จากใคร

พระธรรมเป็นสิ่งมหัศจรรย์

สามารถให้ความร่มเย็น ได้แก่
ทุกคนที่ปฏิบัติ...ไม่เลือก
ชาติ ชั้น วรรณะ สถานที่...

คนเป็นจำนวนมาก รู้ว่า

พระสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง

แต่... ไม่รู้ว่าตนเองก็ควรปฏิบัติดี
ปฏิบัติตรง... อย่างพระสงฆ์

ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว

... คนส่วนมาก ได้ยิน ได้อ่าน ได้ศึกษา
แต่ไม่ได้ ปฏิบัติ ไม่ได้ งดเว้น
... ไม่ได้ คิดที่จะงดเว้น

รู้ดี ปฏิบัติดี รู้ชั่ว ไม่ปฏิบัติชั่ว

...เป็น... คุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกา
ในพระพุทธศาสนา

กุศล... แม้จะทำทีละน้อย
แต่ถ้าทำบ่อย ๆ ก็มาก
เหมือนหยาดน้ำฝนที่ตกบ่อย ๆ ก็เต็มภาชนะ...

...กรรมชั่ว... แม้น้อยก็ไม่ควรทำ
เพราะให้ผล เป็นความทุกข์
สิ่งปฏิกูล แม้น้อย ก็ไม่ควรแตะต้อง
เพราะ เป็นสิ่งน่ารังเกียจ...

ความเชื่อ ที่ขาดโยนิโสมนสิการ
ทำให้เป็นคนงมงาย หูเบา
ความเชื่อ ที่ขาดปัญญา
ทำให้เป็นคนลุ่มหลง ไร้เหตุผล
แต่
ความเชื่อ ที่ประกอบด้วยโยนิโสมนสิการ
และปัญญา จะมีทั้งหลักการและเหตุผล

ทำนา...ในที่ดอนที่แห้งแล้ง
จะได้รับผลไม่สมบูรณ์
การทำบุญนอกเขตบุญ คือ
พระสงฆ์ในพุทธศาสนา
เหมือนทำนา...ในที่ดอนและแห้งแล้ง

การปฏิบัติธรรมนั้น... ต้องสร้าง
พลัง...ศรัทธา พลัง...วิริยะ
มีฉันทะ ต้องตั้งใจจริง
จะเห็นความจริง ของสังขาร

ผู้ปฏิบัติธรรม จะใช้ชีวิต

แบบ... มักน้อย สันโดษ
อยู่... อย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย
ไม่... ลุ่มหลงไปตามวิสัยชาวโลก

ผู้ต้องการ... ความสงบ...

ต้องรู้จัก หลีกเร้น ปลีกตัว
ไม่คลุกคลี กับหมู่คณะ เพราะ
จะทำให้ วุ่นวาย ฟุ้งซ่าน...
ยาก... แก่การทำใจให้สงบ

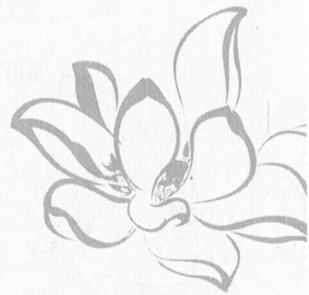
หิริ และ**โอตตัปปะ** เป็นต้นกระแส
นำพา บุคคลที่ปฏิบัติ ไปสู่เป้าหมาย
คือ การรู้แจ้งเห็นจริง ของรูปนาม
ผู้ที่ ไม่ละ **หิริ** และ**โอตตัปปะ** ถึงหลักชัยแน่

เนื่องจาก **หิริ** และ**โอตตัปปะ**
เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า
ผู้ที่มี **หิริ** และ**โอตตัปปะ** ในใจ
จึง ชื่อว่า อยู่กับพระพุทธเจ้า

พูดเรื่อง **หิริ** และ **โอตตัปปะ**
ได้ไพเราะ และซาบซึ้ง อย่างไรก็ตาม
ถ้าใจยังห่างไกล... หิริและโอตตัปปะ
ก็ห่างไกล คำสอนพระพุทธศาสนา...

รู้ดี ไม่ทำดี ไม่เกิดประโยชน์
รู้ชั่ว ไม่เว้นชั่ว เสียประโยชน์
รู้ทุกข์ ไม่ทำสิ่งจะหมดทุกข์
ไม่รู้เสียเลย... จะดีกว่า

... ไม่ต้องประหยัด ความคิดดี ๆ
... เพราะความคิด ไม่ต้องเสียภาษี
... ให้ประหยัดความคิดร้าย เพราะ
... ความคิดร้าย จะตกเบิกในอบาย

... ทุกคน มีสิทธิใช้สติเท่ากัน
มีเวลา ใช้โยนิโสมนสิการ
เท่าเทียมกัน ... แต่ทำไม
จึงไม่ ขยันใช้ **" สติ "**
และ โยนิโสมนสิการ

จิตภาวนา

เจริญจิตภาวนาเพื่อให้รู้ธรรมชาติ

... ธรรมชาติของแสง ก็สว่างไสว
... ธรรมชาติของเสียง ก็ดัง
... ธรรมชาติของรูป นาม ก็
... แตกดับสลายไป นี้คือธรรมชาติ

คนเชื่อ ผลของกรรม มิใช่คน...
งมงาย... ไร้เหตุผล... แต่เป็น
คนมีเหตุ... มีผล... มีวิจารณญาณ...
ปฏิบัติวิปัสสนาแล้ว สิ่งเหล่านี้
จะตามมาเอง ไม่ต้อง ขอร้อง...

... มีศรัทธา เหมือนคน มีทรัพย์
คน ไร้ศรัทธา เหมือนคน ไร้ทรัพย์
แม้มีของที่ต้องการก็ ไม่สามารถ
จะซื้อหา มาใช้สอยได้...

ศรัทธา เหมือนเมล็ดพืชที่ดี
ปลูก... ในนาดี... จะได้รับ... ผลที่ดี...
ถึง... มีนาดี... แต่ไม่มี เมล็ดพืชดี
ก็ไร้ค่า... เปรียบเหมือนคน... ไม่มีศรัทธา
ยาก... ที่จะสร้างความดีได้ แม้จะมี...
พระพุทธศาสนา ปรากฏอยู่ในโลก

... ผู้รู้ธรรม จะอวดอ้าง
... ผู้เห็นธรรม จะถ่อมตน
... ผู้ฟุ้งซ่าน จะชอบคุย
... ผู้สงบ จะนิ่งเฉย
... ผู้มีแผล จะพูดสบถ
... ผู้บริสุทธิ์ จะพูดแต่เรื่องจริง

ศรัทธา... เหมือนขุนศึกผู้นำทัพ
กองทัพ... ที่มีผู้นำ จะเข้าต่อสู้
กับข้าศึกศัตรูได้ อย่างมี...
ยุทธวิธี มีความเข้มแข็ง
... กล้าสู้กับกิเลส

... ฟังเทศน์ ร้อยครั้ง ก็ไม่เกิดศรัทธา
... ที่ไม่ศรัทธา เพราะไม่เปิดใจรับ
... เหมือนวิทยุโทรทัศน์ มีร้อยเครื่อง
... ก็ไม่ได้ รับข่าวสาร ถ้าไม่เปิดรับ

พระ... ท่านกล่าวเสมอว่า
ฟังด้วยดี จะได้ปัญญา
ที่เรายังไม่ได้ปัญญา เพราะเรายัง
ฟังไม่ดี ไม่ถูกวิธี เหมือน
เปิดเครื่องวิทยุ เปิดรับไม่ถูก สถานี...

คนรู้ทุกข์ ... ไม่หมดทุกข์
คนเห็นทุกข์ ... จะหมดทุกข์
คนรู้เรื่องศีล ... มักจะไม่มีศีล
คนเข้าใจศีล ... จะประพฤติศีล

บัณฑิต ผู้ทำตัวฉลาด ควร
ฉลาดในการ ปล่อยวาง...
ฉลาดในการ ใช้สติ...
ฉลาดในการ คิด...
และ... ฉลาดในการ ปฏิบัติธรรม

... บางคนมาบ่นเรื่องครอบครัวว่า
... สามี ไม่ห่วงครอบครัว
... ลูก ๆ ไม่ห่วง พ่อ แม่
... เป็นทุกข์ เพราะครอบครัว
... ทั้ง ๆ สิ่งเหล่านั้น ตนเอง
... เป็นผู้แสวงหา มนุษย์ก็เป็นเช่นนี้
... ไม่มี...ก็เป็นทุกข์ มี...ก็เป็นทุกข์

"พุทโธ"

หมายถึง... ผู้รู้ รู้ดี รู้ทั่ว รู้จริง
หมายถึง... ผู้ตื่น ตื่นจากการหลับที่ยาวนานในสังสารวัฏ...
หมายถึง... ผู้เบิกบาน เหมือนบัวที่พ้นน้ำ เบิกบาน

“สติ”

เมื่อรู้ว่าสติ เป็นสิ่งที่สำคัญ
ก็อย่าปล่อยสติไว้ที่ วัด
ให้นำกลับไปใช้ที่บ้านด้วย
พระดูแลสติของโยม...
...ไม่ทั่วถึงทุกคนหรอก

สังเวชนียสถานทั้ง ๔ เป็นที่สำคัญ
...เพราะ.. เกี่ยวกับบุคคลสำคัญ คือ
พระพุทธเจ้า พระองค์ได้สร้างสิ่ง...
...สำคัญให้กับชาวโลก โดยไม่
มีบุคคลสำคัญที่ไหนจะสร้างได้...

...คนที่หลับ จะไม่ทราบอารมณ์ดี
ที่ปรากฏอยู่รอบกาย รูปดี..
เสียงดี กลิ่นดี รูปดี.. สัมผัสดี
ไม่ทราบทั้งนั้น เช่นเดียวกับคน
หลับเพราะ โลภะ โทสะ โมหะ
ครอบงำ ไม่มีโอกาส ... รู้ดี ... รู้ชั่ว
... รู้ถูก ... รู้ผิด ... และประโยชน์ดี ๆ

เมื่อใจเราไปยึด ไปติด ต้องคิด
...ให้ได้ ๕ ขั้น ...

๑. ขั้นที่ต้อง รับรู้
๒. ขั้นที่ต้อง เรียนรู้
๓. ขั้นที่ต้อง มอบความจริง
๔. ขั้นที่ต้อง ปรับตัว
๕. ขั้นที่ต้อง ปรับใจ

... การปฏิบัติวิปัสสนาจะทำให้เกิดปัญญา ...
... ปัญญาจะทำให้เกิด ...

- ความรู้ **ลึก**
- ความรู้ **แจ้ง**
- ความรู้ **จริง**
- และ **รู้จบ**

ผู้ที่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งซ่าน
ก็เพราะขาดสติ กำกับใจ
ถ้ามีสติกำกับใจจะไม่...
เป็นคนฟุ่มเฟือย และฟุ้งซ่าน

คนที่รู้จักศีลนั้น มีมาก
แต่คนที่มีศีลนั้น มีน้อย
สังคมจึงเต็มไปด้วย
คน...ไร้ศีล เพราะมีแต่ **คน...รู้ศีล**

...พระธรรม.. เป็นสิ่งที่ต้องประพฤติปฏิบัติ
จึงจะพ้นทุกข์ได้
แต่... ปัจจุบัน มักจะมีแต่คนเรียนรู้ธรรม พูดธรรม
...ขาดคนประพฤติธรรม จึงไม่พ้น ปัญหา

..... มีสติอยู่กับตัว ไม่ทำชั่วตลอดไป
..... มีสติอยู่ห่างไกล จะอยู่ใกล้ความชั่ว

นำนาฬิกามาเปรียบเทียบความจริงของชีวิต
จะชัดเจน

... จากชั่วโมง ... เป็นนาที
... จากนาที ... เป็นวินาที

ชีวิตเกิดดับ

... ทุกวินาที แต่เราจะเห็นได้ ...ต้อง
... อาศัย การพิจารณา

...ควรตั้งศรัทธาในพระคุณทั้ง ๓ ของพระพุทธเจ้า...

๑. **พระบริสุทธิคุณ**

ทรงหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง

๒. **พระปัญญาธิคุณ**

ทรงตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง

๓. **พระมหากรุณาธิคุณ**

ทรงสงสารสั่งสอนเวไนยนิกรทุกทั่วหน้า

... ความสกปรกทางร่างกาย ใช้น้ำล้าง

... ความสกปรกทางจิตใจ ชำระด้วยจิต

... จิตที่จะล้าง จิตที่มีมลทินได้

ต้องเป็นจิต ที่ปฏิบัติวิปัสสนา เท่านั้น ....

หน้าที่ของผู้ปฏิบัติธรรม

คือ กำหนดรู้ รู้ทุกอิริยาบถ
ยิ่งรู้มาก... เห็นมาก... เข้าใจมาก...
โอกาสพ้นทุกข์ ก็มาก...

สถานที่ปฏิบัติธรรม เปิดรับ...
...ทุกโอกาส ไม่ว่าจะมาวันไหน...
เวลาใด ต้องรับทุกคน
...แต่... ทำไมคนไม่เห็นทางเข้า

พระพุทธเจ้าสอนให้... พระสงฆ์
พึ่งศีล มีศีล เป็นเกาะ เป็น
ที่อาศัย ไม่ได้สอนให้อาศัย

"วัตถุมงคล"

มุมมอง ของกระแสโลก กับกระแสธรรม...
... จะต่างกัน โลกมองบุคคลเป็นเยี่ยม
แต่... ธรรมมองศีลเป็นเยี่ยม

ร่างกาย ขาดวิตามิน... จะเกิดโรค

ใจ... ขาดสติ... จะเกิดปัญหา

... ถ้าไม่อยากให้เกิดปัญหา

... ต้องภาวนาให้เกิดสติ

ความอยากของคน... ไม่มีที่สิ้นสุด..

... ถ้าอยากให้สิ้นสุด ก็ต้องหยุด

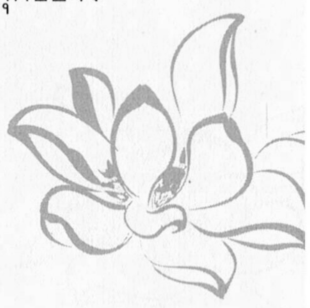
" ความอยาก "

พระเณร

เราต้องรักษาศีลให้ดี

ถ้าวันไหน ไร้ศีล เราจะสิ้น...ทุกอย่าง

" **หมดที่พึ่ง** "

... เราสวดทุกวันว่า **ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ**

ข้าพเจ้า ขอถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งที่ระลึก

แต่ทำไม ไม่รักพระธรรม ด้วยการ

ปฏิบัติ... ตามธรรม

นักธุรกิจได้กำไรทุกวัน...จากการดำเนินงาน
...วันไหนหยุดนิ่ง ...วันนั้นเท่ากับขาดทุน
นักบุญ นักบวช ไม่สวดมนต์ไหว้พระ
วันนั้น **"ขาดทุน"**

ทำชั่วได้ยากกว่าความดี

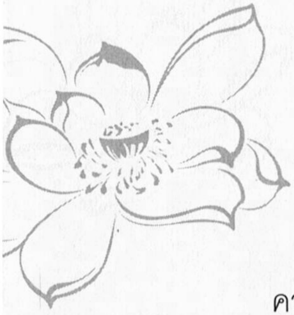
เช่น

จะลักขโมยทรัพย์สินของคนอื่น... ต้องคอยโอกาส
ปฏิบัติวิปัสสนา ไม่ต้อง...คอยโอกาส...
ทำได้ทุกเวลา ความดีเป็นสิ่งทำได้ง่าย

... การปฏิบัติผิด จะเริ่มจากเส้น
... ขนาดใกล้ชิดกัน แต่เมื่อนาน...
... ไป ก็ห่างกันออกไปเรื่อย....
... มิจฉาทิฏฐิกับสัมมาทิฏฐิ ก็เช่นนั้น

การอยู่ใกล้กับคนพาล ทำให้
... เกิดความเดือดร้อน
แต่การอยู่ใกล้ ความเห็นผิด ทำให้
... อยู่ใกล้กับ นรก

... สัตว์เดรัจฉาน ไม่สามารถ ปฏิบัติ
วิปัสสนาได้ คนเราถึงแม้จะ
ได้อัตภาพเป็นมนุษย์ ถ้าใจ
ตกต่ำ... เหมือนสัตว์ ก็ไม่สามารถ
... เข้าใจ วิปัสสนา

ความอยาก มีอยู่ทุกคนและ มี...
มากด้วย... สิ่งที่ทำให้คน ต่างกัน... คือ
การวางความอยากไว้
... ไม่เหมือนกัน คนดี อยากทำดี
คนไม่ดี อยากทำชั่ว

เกิดมาแล้วต้องพบกับปัญหา
... ถ้าอยากหมดปัญหา ต้องทำ
ในสิ่งที่ไม่มีปัญหา คือ

... ปฏิบัติ วิปัสสนา

การพบพระพุทธศาสนานั้น มี ๒ ระดับ คือ

พบเห็นด้วย **ตา ระดับสามัญ**

พบเห็นด้วย **ใจ ระดับวิสามัญ**

กุศลที่เราบำเพ็ญมี ๒ ระดับ
คือ...

ระดับโลกียะ ยังเกี่ยวข้องกับโลกต่อไป

ระดับโลกุตระ หยุดการเกี่ยวข้องกับโลก

... ถึงแม้จะมีแสงสว่างอยู่ทั่วไป

ถ้าปิดตา ก็ไม่สามารถมองเห็น

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ถึงจะปรากฏอยู่ ถ้าเราปิดใจก็ไม่สามารถจะรู้จะเห็น ...

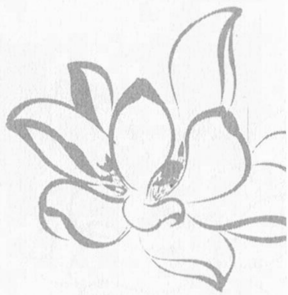
ความมืดปกปิดสวยงามในโลก
แต่ความเขลา จะปิดบัง สิ่งงดงาม
ในใจ เช่น ใจมืด มองไม่เห็นธรรม

สัมมาทิฏฐิเป็นหน้าต่างความดี
เมื่อไรเปิดหน้าต่าง จะเห็นความสวย...
งามของท้องฟ้า เมื่อเปิดสัมมาทิฏฐิ
จะเห็น ความงดงามของพระธรรม .....

ต้นทุนชีวิตมนุษย์ คือ บุญกุศล
เกิดมาแล้ว ไม่ได้ทำบุญกุศล
จะขาดทุนชีวิตที่น่าเสียดาย

โลก... คือความวุ่นวาย
ผู้สนใจโลก จะวุ่นวายอยู่ในโลก
ผู้สนใจธรรม จะหมดความวุ่นวาย....

อยู่กับโลก อย่าให้กระแสโลกกัด
ทำตัวให้เหมือน ลิ้นงูอยู่ใกล้พิษ
แต่ปลอดภัยจากพิษ......

... การปฏิบัติไม่ต้องอ้อนวอน
ผลจะเกิดเอง เหมือนการออกกำลังกาย
ไม่มีใครอ้อนวอน ผลมาเอง ...

เมื่อเปิดใจรับกระแสโลก.... จะร้อนใจ

เมื่อเปิดใจรับกระแสธรรม..... จะเย็นใจ

ผู้เลือกสิ่งที่ถูกต้อง..... เป็นบัณฑิต

ผู้เลือกสิ่งไร้สาระ..... คือ คนพาล

การกระทำมาจากความคิด

ความคิด ก็เป็นการกระทำ

อยากกระทำอย่างถูกต้อง

ความคิด...... ต้องถูกต้องก่อน

ดวงอาทิตย์อัสดงคตแล้ว
พรุ่งนี้ก็สาดแสงส่อง ได้อีก
ชีวิตดับไปแล้ว ไม่กลับมาอีก
ก่อนจะดับควรเร่งสร้างความดีไว้.....

คนที่.. ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง
เขาจะทำได้ดี ...ก็คือ...
การผลัดวันประกันพรุ่ง ต่อไป

ไม่คิดให้รอบคอบเสียก่อน....
อย่าหวังว่าจะทำอะไร....
อย่างรอบคอบได้......

ทุกคน มีเวลาหายใจเข้าออก
... เหมือนกัน ฉะนั้นต้องมีเวลา ...
สำหรับปฏิบัติวิปัสสนา ทุกคน

วัด... เป็นสนามฝึกเบื้องต้น
เมื่อฝึกเป็นแล้วก็สามารถ
ปฏิบัติได้ทุกแห่ง... **เพราะ**
ลมหายใจอยู่กับเราทุกแห่ง

คนที่ทำผิดแรก ๆ ...ก็บอกว่า
...เพื่อนชวน ถ้าทำบ่อยเข้า
...ก็จะกลายเป็น ชวนเพื่อน
แต่... พระชวนมาทำดี บอกว่าไม่มีเวลา

สัมมาสติกถา และ อุปสมคติ

เนื่องในงานบำเพ็ญพระราชกุศล ๑๐๐ วันพระราชทานศพ

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสโม)

วันเสาร์ที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๒

บรรณาธิการ	**พระราชรัตนมุนี (บุญเทียม ญาณินฺโท ผศ.ดร.)** ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร
ที่ปรึกษา	**พระราชวิสุทธิโกศล, พระวิสุทธิญาณเมธี วิ., พระภาวนาพิศาลเมธี, พระศรีคัมภีรญาณ**
กองบรรณาธิการ	**พระครูวศินปริยัติยากร, พระครูภาวนาวีรานุสิฐ, พระครูญาณวิจักขณ์, พระครูศรีภาวนานุศาสก์, พระครูสังฆบริบาล, พระมหาประสานชัย เทวงฺกโร, พระมหาโกมล กมโล, พระมานัส โสภณจิตฺโต, พระมหาธีรเพชร ธีรเวที, พระสมุห์จีรพัฒน์ อานนฺโท, รศ.เวทย์ บรรณกรกุล, พันเอกเกรียงไกร เทพนิมิตร, ดร.ภาคภูมิ นิยมวิทยพันธุ, ธนพัฒน์ ไชยเสนา, สมบูรณ์ จารุณะ, สมชาย ยอดสิงห์, ริญญาภัทร์ ทับทิมไพร**
เรียบเรียง	**พระครูวิศิษฏ์สรการ,**
พิสูจน์อักษร	**ดร.สุธี แก้วเขียว**
รูปเล่ม	**ณัช เมธีนิธิกร**
พิมพ์	ตุลาคม ๒๕๖๒ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ที่	**อักขระการพิมพ์** ๘๙/๑๔๓๘ ต.บางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ๑๑๑๔๐ โทร.๐๙๖-๔๒๒-๓๕๙๕ ID LINE : somchai138 E-mail : akkharakanpim@gmail.com

อุปสมานุสรณ์

สรุปโครงการสำคัญ
เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์
ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๖๒

สืบสานงานของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

โดย

พระราชรัตนมุนี

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

แขวงสมเด็จเจ้าพระยา เขตคลองสาน

กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. ๒๕๖๒

สืบสานผลงานล้ำค่า หลวงพ่อสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ให้คงอยู่ตลอดไป

ข่าวการสูญเสียและถวายความอาลัยของหลวงพ่อสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ได้แพร่กระจายจากสื่อออนไลน์ของช่วงค่ำวันศุกร์ที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๒ ที่ผ่านมา ณ โรงพยาบาลกรุงเทพ ยังความโศกเศร้าเสียใจมาสู่ศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนไทยโดยทั่วไป หลวงพ่อสมเด็จฯ เป็นพระมหาเถระที่มีความคิดกว้างไกล และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะยกระดับการศึกษาของพระพุทธศาสนาให้ก้าวสู่ระดับนานาชาติ มีความคิดริเริ่มนำเอาความรู้ทางคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนามาจัดระบบการศึกษา และให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป โดยการก่อตั้ง "สถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส" ขึ้นที่วัดมหาสวัสดิ์นาคพุฒาราม ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปริวรรตและแปลคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ถูกลืมขึ้นมาเป็นหลักสูตรในการเรียนการสอน ถึงปัจจุบันนี้เปิดถึงระดับปริญญาเอก คือ หลักสูตรพระไตรปิฎกศึกษา และหลักสูตรวิปัสสนาภาวนา เพื่อยังประโยชน์ให้พระพุทธศาสนาก้าวเข้าสู่สากลอย่างเป็นระบบ นับได้ว่าหลวงพ่อสมเด็จฯ ได้สร้างหนทางที่เป็นมาตรฐานเอาไว้ให้คณะศิษยานุศิษย์ ทั้งที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์อย่างงดงามและล้ำค่าอย่างยิ่ง นอกเหนือจากการพัฒนาด้าน

วิชาการทางพระพุทธศาสนาแล้ว หลวงพ่อสมเด็จฯ มีความมุ่งมั่นที่จะให้มีพัฒนาการความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มีคัมภีร์ด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานหลายเล่ม ล่าสุดในปี ๒๕๖๑ ได้นำพระธรรมเทศนาของ "มหาสีสยาดอ" เรื่อง "สัมโพชฌงค์ ๗" มาถ่ายทอดสู่ภาษาไทย และจัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการมอบแก่ผู้ใคร่ในการปฏิบัติธรรมโดยทั่วไป พร้อมกับการสร้างอาคารสถานที่เพื่อรองรับการปฏิบัติธรรมหลายแห่ง เช่น ศูนย์ปฏิบัติธรรม "ธรรมโมลี" ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา อาคาร "โพธิญาณมหาวิชชาลัย" อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารปฏิบัติธรรม ปราสาทนครหลวง ที่วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร นอกจากนี้ ยังมอบอาคารหลังใหญ่ให้ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา มอบศาลาการเปรียญหลังใหม่ เพื่อรองรับการปฏิบัติธรรมอีกด้วย

ภารกิจสำคัญหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นภารกิจสุดท้ายของหลวงพ่อสมเด็จฯ ก็คือ การเปิดโครงการอบรมความรู้ด้านการ ปฏิบัติแก่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ในเขตหนกลาง ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๗ มิถุนายน ที่ผ่านมาและเดินทางไปที่วิทยาเขตบาฬี ศึกษาพุทธโฆส ได้ประชุมคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ยังได้บอกแก่คณาจารย์ว่า ท่านไม่มีแรง ไม่ไหวแล้ว ที่จะหาเงินที่ไหน มาจ่ายค่าที่ดินที่ซื้อขยายวิทยาเขต เพื่อสร้างศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนานานาชาติ

ในวันรุ่งขึ้น วันศุกร์ที่ ๒๘ มิถุนายน หลวงพ่อสมเด็จฯ ได้เดินทางไปฟอกไตที่โรงพยาบาลกรุงเทพในช่วงบ่าย เมื่อฟอกไตเสร็จแล้ว เตรียมตัวที่จะกลับวัด ท่านไอและสะอึก แต่ด้วยความเหนียมต่อแพทย์และ

พยาบาล จึงกลั้น ๆ เอาไว้ ทำให้ไอได้ไม่เต็มที่นัก จากการบอกเล่าของท่านนายแพทย์รัตนพันธุ์ อินเจริญศักดิ์ อายุรแพทย์โรคหัวใจ แจ้งให้ทราบว่า ท่านมีปัญหาเรื่องโรคหัวใจโต และเส้นเลือดตีบอยู่แล้ว คณะแพทย์จึงช่วยเหลือสุดความสามารถ ตามที่โรงพยาบาลได้ทำการแถลงข่าวแล้วเมื่อก่อนเที่ยงของวันที่ ๒๙ มิถุนายนนั้น

การสูญเสียอย่างกะทันหันเช่นนี้ นอกจากคณะศิษยานุศิษย์จะเศร้าโศกเสียใจแล้ว หลายต่อหลายคนกังวลว่า จะสานต่อโครงการหรือผลงานของท่านได้อย่างไร ? จะรักษาหรือสืบสานงานของหลวงพ่อสมเด็จฯ ให้คงอยู่ตลอดไปได้อย่างไร ? ส่วนหนึ่งนั้น ผลงานของหลวงพ่อได้เข้าสู่ระบบของมหาวิทยาลัยแล้ว มีคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำทำงานอยู่แล้ว มีอาคารสถานที่ที่ยังสามารถใช้ได้ต่อไป เฉพาะที่วัดพิชัยญาตินั้น หลวงพ่อสมเด็จฯ ทำหนังสือยินยอมให้ใช้ประโยชน์ในอาคาร ตั้งแต่ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๕ และสามารถต่ออายุการใช้ประโยชน์ได้คราวละ ๓ ปี

ในระยะเริ่มก่อตั้งสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆสใหม่ ๆ นั้น พระภิกษุสามเณรนักเรียนรุ่นแรก ๆ ก็ยังสับสนว่า เรียบจบแล้วจะไปทำอะไรกันบ้าง ? จะพูดคุยกับสังคมชาวโลกอย่างไร ? เหล่าลูกศิษย์มองเห็นแต่อย่างเดียวว่า หลวงพ่อสมเด็จฯ เป็นประโยค ๙ เป็นด็อกเตอร์ เป็นพระสมเด็จ และเป็นศาสตราจารย์พิเศษ สาขาวิชาภาษาบาลี รูปแรกของประเทศไทย ยังไง ๆ พวกเราก็จะเป็นอย่างหลวงพ่อสมเด็จฯ ให้ได้ นับได้ว่าหลวงพ่อสมเด็จฯ เป็นแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างยิ่ง และขณะนี้บรรดาลูกไม้ของหลวงพ่อ ๒ คน ได้จบปริญญาเอก สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์ นั่นก็คือ พระราชรัตนมุนี (ผศ.) และ รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

นับเป็นนิสิตรุ่นแรกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในรอบ ๑๐๐ ปี

เท่ากับว่าขณะนี้ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สืบสานผลงานล้ำค่าของหลวงพ่อสมเด็จฯ ก็คือ พระราชรัตนมุนี หรือที่รู้จักกัน ในนามว่า "เจ้าคุณบุญเทียม" และรองศาสตราจารย์ ดร.เวทย์ บรรณกรกุล ศิษย์เก่าสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส ตั้งแต่แรกเริ่ม ปัจจุบันทั้งสองท่านนี้ได้ทำงานสนองคุณของหลวงพ่อสมเด็จฯ ในฐานะเป็นอาจารย์ และผู้บริหารวิทยาเขตบาฬี ศึกษาพุทธโฆส และมีวุฒิการศึกษาตามที่หลวงพ่อสมเด็จฯ ได้วาดฝันเอาไว้ มีผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ เอกสาร ตำรา ที่ผ่องถ่ายออกมาจากคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา สนองงานของวัดในฐานะผู้ช่วยเจ้าอาวาส สนองงานของคณะสงฆ์ใน ฐานะเลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนกลาง มีปฏิปทาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติครบถ้วน

หลวงพ่อสมเด็จฯ ได้เคยพูดเปรียบเปรยไว้ เมื่อครั้งที่เปิดสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆสว่า... เปรียบดังมานพคลาไคล หลงมรรคาลัยมาพบผู้หลง หลงถาม ผู้หลงหลงซ้ำแสดงความ โลเลหลงตาม ทั้งสองเลยเพี้ยนภิญโญ... หลวงพ่อสมเด็จฯ บอกคนที่ไม่รู้ให้รู้จริง เหล่าศิษย์มองเห็นปลายทาง เกิดความมั่นใจในเส้นทางของการศึกษาพระพุทธศาสนา ลืมตาอ้าปากได้ อย่างสบายใจ พลิกชีวิตเด็กท้องไร่ท้องนาจากภูกามยาว จังหวัดพะเยา และสถานที่อื่น ๆ ให้ยืนอยู่ในสังคมได้อย่างสง่างาม สืบสานงานพระพุทธศาสนา ทั้งในและต่างประเทศ พานิสิตทุกระดับการศึกษา พระสังฆาธิการ ให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนาคณะสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคตอย่างหมดห่วง

หนังสือสรุปโครงการสำคัญเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เห็นภาพรวม

โครงการและผลงานล้ำค่าของหลวงพ่อสมเด็จฯ เพื่อก่อให้เกิดการสืบสานต่อไป และประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อ ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ งานด้านวิชาการ งานด้านการศึกษา การศึกษาภาษาบาลี งานด้านการปฏิบัติ งานด้านการเผยแผ่ งานด้านนวกรรม ปัจฉิมศาสนกิจ และประวัติโดยย่อ

พระพุทธศาสนาและสังคมไทย จะเจริญก้าวหน้า มั่นคง ยั่งยืน พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และสาธุชน จะต้องคำนึงถึงหลักที่ว่า **"พุทฺธธารณสนฺตานอารกฺขาวรณกิจฺจํ"** คือ การทำหน้าที่ในการสืบทรง สืบสาน การรักษา และการป้องกันพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่

คณะศิษยานุศิษย์ทั้งปวง จึงมั่นใจว่าบุญกุศลที่หลวงพ่อสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ได้สร้างสมมาโดยตลอดจะนำไปสู่สุคติ สวรรค์ และพระนิพพาน เหมือนถูกนำไปวางไว้ในสถานะที่เหมาะสมเป็นแน่แท้

จิรํ ติฏฺฐตุ พุทฺธสาสนํ

ขอให้พระพุทธศาสนา จงดำรงมั่นสิ้นกาลนาน

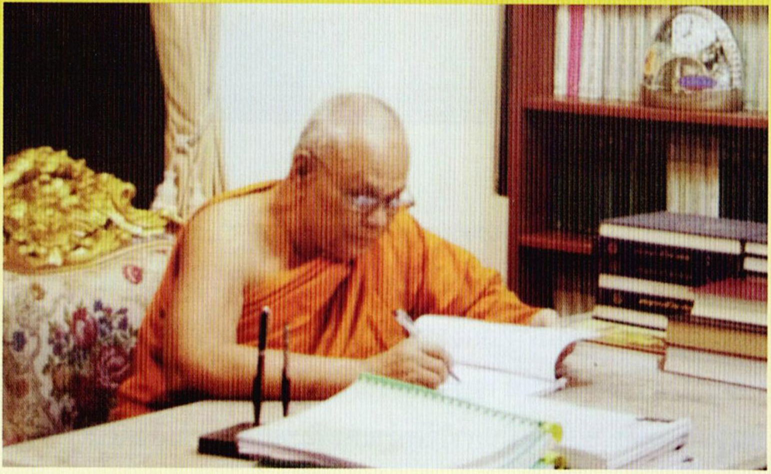
งานด้านวิชาการ

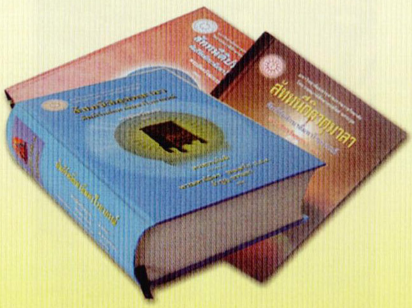
เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ในฐานะประธานวิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม ได้เสนอโครงการปริวรรต และแปลคัมภีร์สัททาวิเสส และคัมภีร์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บรรจุไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สมเด็จพระพุทธชินวงศ์และคณะได้ดำเนินการจัดทำและพิมพ์เผยแพร่แล้วดังนี้

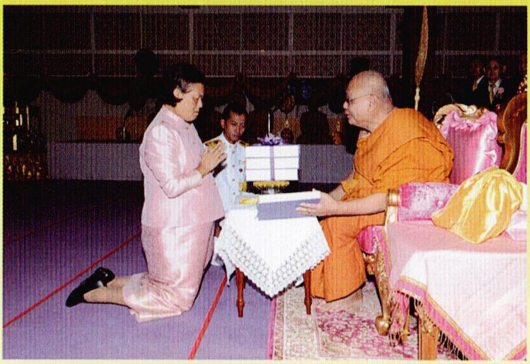

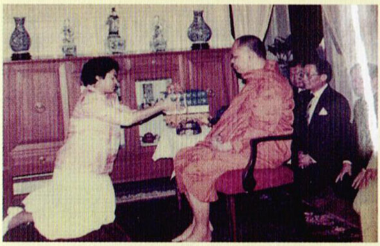
๑. คัมภีร์สัททนีติสุตตมาลา
๒. คัมภีร์สัททนีติปทมาลา
๓. คัมภีร์สัททนีติธาตุมาลา
๔. คัมภีร์วากยสังสยวิโสธนี
๕. คัมภีร์คันถาภรณมัญชรี
๖. คัมภีร์สัททัตถเภทจินตา
๗. คัมภีร์ปทวิจาร
๘. คัมภีร์กัจจายสารมัญชรี
๙. คัมภีร์กัจจายนวัณณนา
๑๐. คัมภีร์กัจจายนสุตตนิเทส
๑๑. ถาม – ตอบปทรูปสิทธิ เล่ม ๑
๑๒. คัมภีร์ปทวิจารทีปนี
๑๓. คัมภีร์สังวรรณนามัญชรี

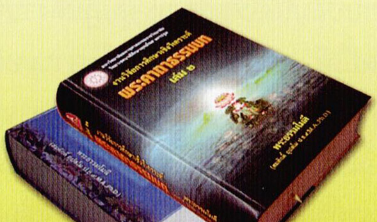
๑๔. คัมภีร์วุตโตทัยมัญชรี
๑๕. คัมภีร์สุโพธาลังการมัญชรี
๑๖. คัมภีร์ปทรูปสิทธิมัญชรี
๑๗. คัมภีร์พาลาวตารมัญชรี
๑๘. คัมภีร์กาตันตรไวยากรณ์
๑๙. คัมภีร์นิรุตติทีปนี
๒๐. กจฺจายนสงฺเขป
๒๑. ธาตวัตถสังคหะ
๒๒. คัมภีร์กังขาวิตรณี
๒๓. การศึกษาวิเคราะห์พระคาถาธรรมบท เล่ม ๑
๒๔. การศึกษาวิเคราะห์พระคาถาธรรมบท เล่ม ๒
๒๕. สัททานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย เล่ม ๑
๒๖. สัททานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย เล่ม ๒

๒๗. สัททานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย เล่ม ๓
๒๘. สัททานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย เล่ม ๔
๒๙. วิปัสสนานัย เล่ม ๑
๓๐. วิปัสสนานัย เล่ม ๒
๓๑. ธัมมจักกัปปวัตนสูตร
๓๒. อนัตตลักขณสูตร
๓๓. มหาสติปัฏฐานสูตร
๓๔. ปฏิจจสมุปบาท
๓๕. พรหมวิหาร
๓๖. วัมมิกสูตร

เมื่อวันอังคารที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หลังจากประกอบพิธี เปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ ๖๐ พรรษา ณ พลับพลาพิธีหน้าอาคารแล้ว เสด็จขึ้นอาคารชั้น ๑ ทอดพระเนตร นิทรรศการโครงการ จัดทำสัททานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย ฉบับบาลี – ไทย โดยมี พระราชรัตนมุนี (บุญเทียม ญาณินฺโท ผศ.ดร.) พระครูวิศิษฏ์สรการ (จักรพันธ์ ขนฺตฺยาคโม) และ รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล เข้าเฝ้ารับเสด็จถวายรายงาน

ในการนี้ได้ตรัสกับคณะที่เข้าเฝ้าถวายรายงานว่า "มีบุญมากที่ได้ช่วยท่าน (เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์) ทำงานนี้" ยังความปลาบปลื้มปีติให้แก่คณะ ผู้ปฏิบัติงานที่ได้เข้าเฝ้าถวายรายงานอย่างหาที่สุดมิได้ พระราชรัตนมุนี ในฐานะอดีตเลขานุการ ของเจ้าประคุณสมเด็จฯ จึงน้อมรับ พระราชดำรัส สานต่อโครงการสัททานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย ซึ่งมีทั้งหมด ๒๐ เล่ม โดยได้ทำการปริวรรตจากต้นฉบับภาษาบาลี อักษรพม่า จนครบทุกเล่มแล้ว และได้ ทำการจัดพิมพ์ออกมา ๔ เล่ม เหลือขั้นตอนในการตรวจชำระและจัดพิมพ์อีก ๑๖ เล่ม ให้แล้วเสร็จต่อไป

งานด้านการศึกษา

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เคยดำรงตำแหน่งคณบดีคณะพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗ และได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เพื่อบริหารงานจัดตั้งสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์คัมภีร์หลักภาษาบาลีชั้นสูง
- เพื่อส่งเสริมสนับสนุนศาสนทายาทให้ได้รับการศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาความรู้ทางด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง
- เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์การศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนาอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของพระมหาเถระในอดีต
- เพื่อพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและยั่งยืน

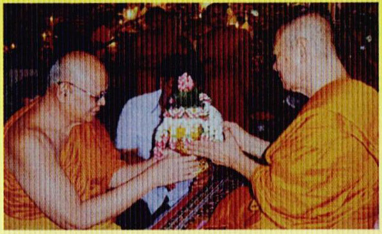

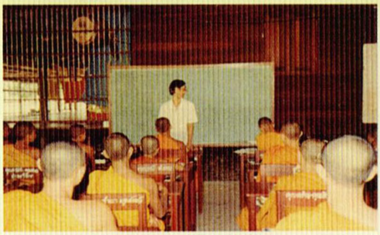
ความเป็นมาโดยย่อ

พ.ศ. ๒๕๓๐ ตั้งเป็นสถาบันการศึกษาคัมภีร์สัททาวิเสส โดยใช้ชื่อว่า "สถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส" โดยมี **พระศรีสุทธิพงศ์** (สมศักดิ์ อุปสโม) เป็นผู้อำนวยการสถาบัน

พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นหน่วยงานระดับสถาบันของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานอธิการบดี ชื่อหน่วยงานว่า **"สถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส"** โดยมี **พระราชปริยัติโมลี** (สมศักดิ์ อุปสโม) เป็นผู้อำนวยการสถาบัน

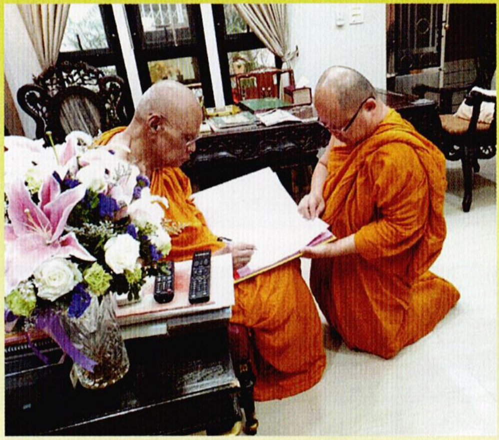
พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้รับการยกสถานภาพจากสถาบันบาฬีศึกษาพุทธโฆส ขึ้นเป็น **"วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม"** จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต **สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์** เป็นหลักสูตรแรกเพียงแห่งเดียวในมหาวิทยาลัย โดยมี **พระเทพปริยัติโมลี** (สมศักดิ์ อุปสโม) ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี

หลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอนในวิทยาเขต

ระดับประกาศนียบัตร		ปีที่เปิดสอน
๑.	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)	๒๕๔๗
ระดับปริญญาตรี (พธ.บ.)		
๒.	สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์	๒๕๓๗
๓.	สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	๒๕๔๓
ระดับปริญญาโท (พธ.ม.)		
๔.	สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา	๒๕๔๘
๕.	สาขาวิชาพระพุทธศาสนา	๒๕๕๖
๖.	สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา	๒๕๖๒
ระดับปริญญาเอก (พธ.ด.)		
๗.	สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์	๒๕๕๓
๘.	สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา	๒๕๖๒
๙.	สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา	๒๕๖๒

ปัจจุบัน พระราชรัตนมุนี (บุญเทียม ญาณินฺโท ผศ.ดร.) ได้รับมอบหมายจากเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ให้รับผิดชอบงานด้านต่างๆ ในฐานะเลขานุการเจ้าคณะใหญ่หนกลาง และในส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬี ศึกษาพุทธโฆส นครปฐม นั้น ได้รับมอบหมายให้รับหน้าที่อาจารย์ประจำวิทยาเขต ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นหัวหน้าสาขาวิชาบาลี และสันสกฤต ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต และผู้ช่วยอธิการบดีฯ ฝ่ายกิจการนิสิต ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จนถึง ปัจจุบัน

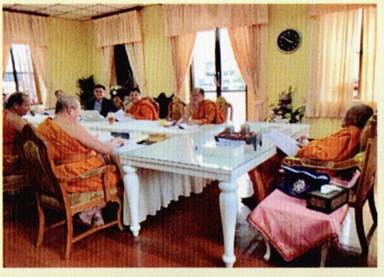
โดยในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ เป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฯ พระราชรัตนมุนี ได้ดำเนินรอยตามปฏิปทาของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ผู้เป็นพระกรรมวาจาจารย์ โดยได้รับสนองงานการจัดทำตำราวิชาการภาษาบาลีของเจ้าประคุณสมเด็จฯ และได้สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการของตนเอง ดังนี้

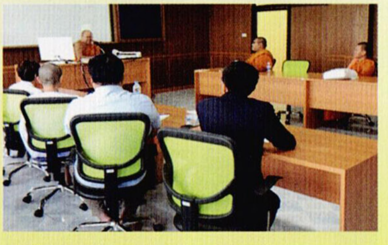
- ดุษฎีนิพนธ์ เรื่องคัมภีร์สารสังคหะ การชำระและการศึกษาวิเคราะห์
- เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา ฉันทลักษณ์เบื้องต้น
- เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา หลักพุทธธรรม
- เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา พุทธวิธีการบริหารงาน
- งานวิจัย ศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ปริตตคัณฐี
- งานวิจัย ศึกษาวิเคราะห์พุทธานุปริวัติ
- งานวิจัย วิทยาการสอนศีลธรรมของพระสงฆ์ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- งานวิจัย นิพพานในพุทธศาสนาเถรวาท
- งานเขียน ตำนานพระอุปคุต
- งานเขียน สุภาษิตคำกลอน

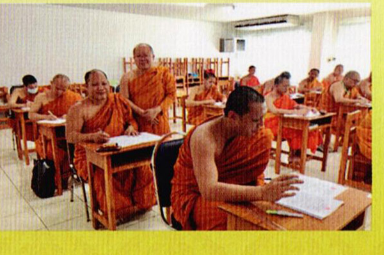

เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ นิสิตระดับปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ปัจจุบัน ทางวิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม มีแผนงานขยายที่ตั้งวิทยาเขตฯ โดยจัดซื้อที่ดิน จำนวน ๕ ไร่ เพื่อสร้างศูนย์วิปัสสนาภาวนานานาชาติสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ณ ตำบลหอมเกร็ด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

โดยเจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้มอบหมายให้ พระราชรัตนมุนี ทำหน้าที่ประธานดำเนินงานจัดหาทุนฯ ในการจัดซื้อที่ดิน และถมที่ดินเพื่อสร้างศูนย์วิปัสสนาภาวนานานาชาติฯ

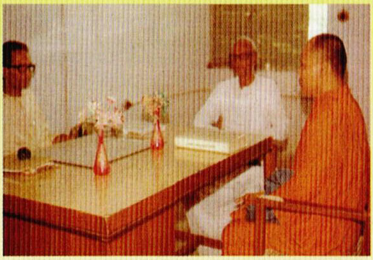

การศึกษาภาษาบาลี

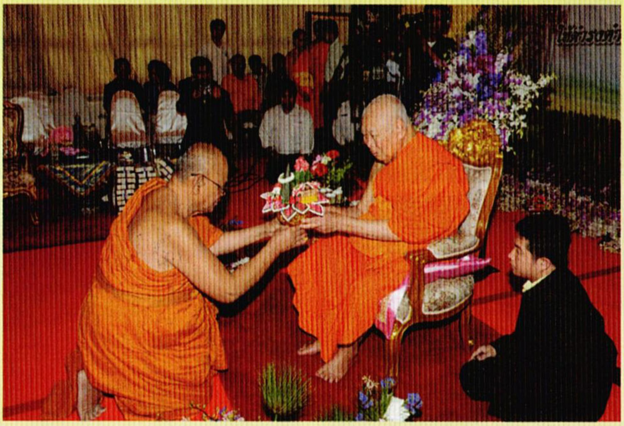

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ มีความศรัทธาปสาทะและมีวิริยะอุตสาหะในการศึกษาภาษาบาลี แม้จะศึกษา พระปริยัติธรรมจนจบประโยค ป.ธ. ๙ และสำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต จากประเทศอินเดียแล้ว ยังมีความมุ่งมั่นที่จะ ศึกษาภาษาบาลีให้แตกฉานมากยิ่งขึ้น จึงไปศึกษาภาษาบาลี คัมภีร์มหาไวยากรณ์ คัมภีร์สัททาวิเสส จากสำนักวัดท่ามะโอ จากนั้น ได้ศึกษาคัมภีร์ที่บันทึกเป็นภาษาบาลี อักษรพม่า จากประเทศพม่า และประมวลองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้มา สร้างหลักสูตรการศึกษาภาษาบาลี ในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เจ้าประคุณสมเด็จได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็น ศาสตราจารย์พิเศษ สาขาวิชาภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นับเป็น ศาสตราจารย์พิเศษ สาขาวิชาภาษาบาลี ท่านแรกของประเทศไทย

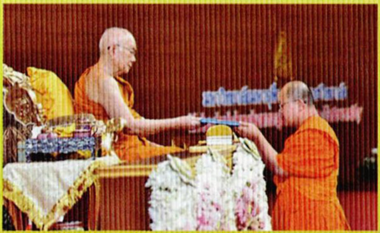
ปฏิปทาของเจ้าประคุณสมเด็จฯ เป็นแรงบันดาลใจให้พระราชรัตนมุนี ในฐานะศิษย์ และผู้สนองงาน พากเพียรในการศึกษาวิชาภาษา

บาลี จนสามารถจบการศึกษา ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์ ได้เป็นรุ่นแรกของประเทศไทย และปัจจุบันยังเป็นบรรพชิตเพียงรูปเดียวของประเทศไทย ที่จบการศึกษาสาขาวิชานี้ ในระดับดุษฎีบัณฑิต

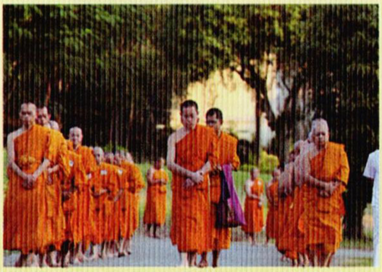

งานศูนย์ปฏิบัติธรรม

ศูนย์ปฏิบัติธรรม "ธรรมโมลี" ตั้งอยู่ที่ ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์กลางการศึกษา และปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่สร้างขึ้นตามปณิธานของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีเนื้อที่โดยประมาณ ๑๘๐ ไร่ และได้มีการก่อสร้างอาคารสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมอย่างสมบูรณ์

ศูนย์ปฏิบัติธรรมฯ เป็นศูนย์ฝึกอบรมการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งเป็นแนวการสอนที่มหาเถรสมาคมรับรอง เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน โดยรับภาระหน้าที่ฝึกอบรมพระนิสิต

นักศึกษาทุกระดับการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม และพระสังฆาธิการในเขตหนกลาง เป็นศูนย์ฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์สำหรับพระสงฆ์ไทย ตลอดจนเปิดโอกาสให้พระนิสิต นักศึกษา นักเรียน และพุทธศาสนิกชนทั่วไป เข้ารับการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานตามโอกาสต่าง ๆ โดยมิต้องเสียค่าบริการ ยกเว้นแต่มีจิตศรัทธา ศูนย์ปฏิบัติธรรมฯ จึงมีความสำคัญ เนื่องจากศูนย์ฯ เป็นองค์กรใหญ่ ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาด้านวิปัสสนาภาวนาและเผยแผ่ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธแบบองค์รวม จึงควรมีการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะแก่การศึกษาและปฏิบัติศาสนกิจ ทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นต่อไป

วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งพระราชรัตนมุนี (เมื่อครั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระศรีสุธรรมมุนี) ให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะอนุกรรมการบริหารศูนย์ปฏิบัติธรรมธรรมโมลี มีหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานการก่อสร้างอาคารเสนาสนะ รวมไปถึงรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมดของศูนย์ (ค่าใช้จ่าย เฉลี่ยเดือนละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท) ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน

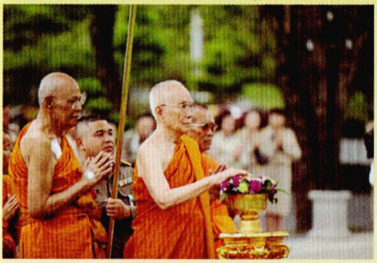

งานด้านการเผยแผ่

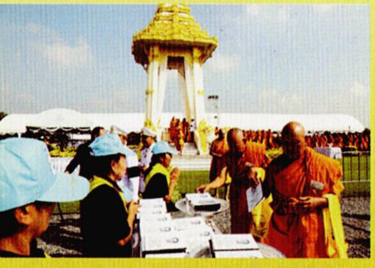

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ในฐานะประธานคณะกรรมการอำนวยการโครงการอนุรักษ์และพัฒนาพุทธมณฑล ได้เป็นประธานการก่อสร้างอาคารปฏิบัติธรรม “โพธิญาณมหาวิชชาลัย” เพื่อเฉลิมพระเกียรติ “พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร” เพื่อเป็นสถานที่ ปฏิบัติธรรม ของคณะสงฆ์ในเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา และวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ พร้อมกันนั้น ได้ใช้เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก

โดย สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เสด็จเป็นองค์ประธาน ในพิธีมอบอาคาร ปฏิบัติธรรม "โพธิญาณมหาวิชชาลัย" ณ อาคารปฏิบัติธรรมโพธิญาณมหาวิชชาลัย พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในวันพุธที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑ เวลา ๐๙.๐๐ น.

งานด้านนวกรรม

สืบเนื่องจากท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติธรรม เห็นได้จากในช่วง เวลาที่ผ่านมาจะมีผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดพิชยญาติการาม ในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาคารปฏิบัติธรรมที่มีอยู่เดิม สถานที่ไม่เพียงพอกับผู้มาปฏิบัติธรรม และไม่สะดวกในการจัดงานกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ จึงได้ดำริให้มีการก่อสร้างอาคารปฏิบัติธรรมหลังใหม่ เพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรม และยังสามารถใช้เป็นที่พักอาศัยในระหว่าง ปฏิบัติธรรม ได้อีกด้วย ขณะเดียวกัน ทางวัดยังมีพื้นที่เหลืออยู่อีก ๑ แปลง ซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังองค์พระปรางค์ (ติดกับชุมชนวัดพิชยญาติการาม) โดยพื้นที่ดังกล่าวเดิมเป็นที่ฝังศพไร้ญาติ ตั้งแต่สมัย

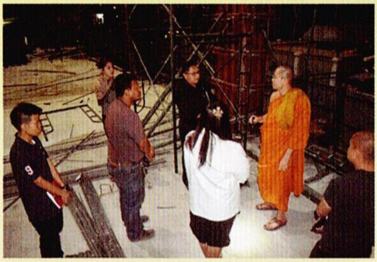

สงครามโลก ครั้งที่ ๒ พื้นที่นี้มีเอกลักษณ์ พิเศษ คือ มีต้นตาล ๒ ต้น ตั้งตระหง่านอยู่ด้านหลัง ติดกับสุสานของวัดอนงคาราม วรวิหาร สันนิษฐานว่า มีอายุราว ๆ ประมาณ ๑๐๐ ปี

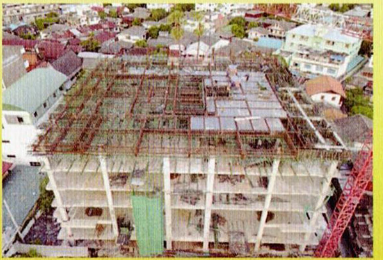
สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ท่านมีชาติภูมิอยู่ที่ อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการรำลึกถึงบ้านเกิด ของท่าน จึงได้ตั้งชื่ออาคารปฏิบัติธรรมหลังใหม่ ชื่อว่า "อาคารปราสาทพระนครหลวง" ซึ่งมีอยู่ที่วัดนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้มอบหมายให้บริษัท รังษีพรหม คอนสตรัคชั่น จำกัด เป็นผู้ออกแบบ อาคารหลังนี้ และได้มอบแนวทางการก่อสร้างคือ ให้นำรูปแบบของปราสาทพระนครหลวง มาจำลองไว้ชั้นบนสุดของอาคาร ซึ่งอาคาร ดังกล่าว มีจำนวน ๖ ชั้น จึงได้ตั้งชื่อว่า "อาคารปราสาทพระนครหลวง (จำลอง) ๖ ชั้น"

ปัจจุบันการก่อสร้าง ดำเนินการไปบางส่วนแล้ว แต่ยังไม่แล้วเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้ดำเนินการจัดหาทุนเพื่อก่อสร้างอาคารฯ ให้แล้วเสร็จตามเจตนารมณ์ของเจ้าประคุณสมเด็จฯ ต่อไป

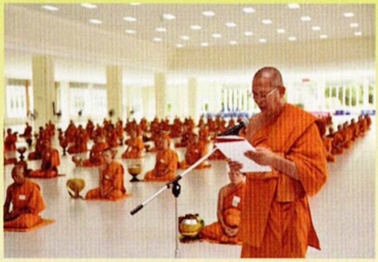

ปัจฉิมศาสนกิจ

วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๒ เวลา ๐๙.๐๐ น. เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ เป็นประธานเปิดโครงการ อบรมวิปัสสนากรรมฐานสำหรับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนกลาง ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ระหว่างวันที่ ๒๖ มิถุนายน ถึง ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ รวม ๑๕ วัน ณ อาคารโพธิญาณมหาวิชชาลัย พุทธมณฑล นครปฐม

นับได้ว่าเจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้ปฏิบัติหน้าที่ศาสนกิจ โดยไม่อาลัยต่อปัญหาสุขภาพ และสังขาร ยึดถือการปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมเป็นใหญ่กว่าความสุขสบายส่วนตัว ตราบจนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ประวัติ
เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์
(สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ.๙)

สถานะเดิม

นามเดิม สมศักดิ์ นามสกุล ชูมาลัยวงศ์ เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ณ บ้านเลขที่ ๑๐๐ หมู่ที่ ๒ ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บิดาชื่อ นายเหลี่ยม มารดาชื่อ นางสำลี ชูมาลัยวงศ์

อุปสมบท

ณ วัดละมุด ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๐๔ โดยมี พระครูนครวิหารคุณ (ฝัก) วัดบันได จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการเมี้ยน วัดละมุด เป็นพระ กรรมวาจาจารย์

วิทยฐานะ

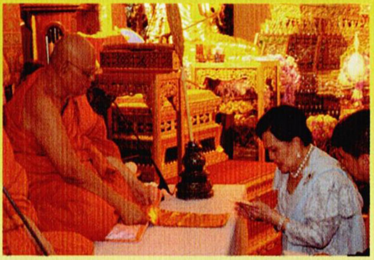
พ.ศ. ๒๔๙๔ สำเร็จประถมศึกษาปีที่ ๔

พ.ศ. ๒๕๐๖ สอบได้นักธรรมชั้นเอก

พ.ศ. ๒๕๑๕ สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค
สำนักเรียนวัดชนะสงคราม กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๑๙ สำเร็จปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
อินเดียโบราณและประวัติศาสตร์
เอเชียใต้ มหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย

พ.ศ. ๒๕๒๔ สำเร็จปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ อินเดียโบราณและประวัติศาสตร์ เอเชียใต้ มหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย

พ.ศ. ๒๕๕๑ ศาสตราจารย์พิเศษ สาขาวิชาภาษาบาลี มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้รับการแต่งตั้งเป็นอัครมหาบัณฑิต โดยรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสหภาพเมียนมา

ตำแหน่งและหน้าที่

พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นเจ้าคณะภาค ๑๕

พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นเจ้าคณะภาค ๑

พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นเจ้าคณะใหญ่หนกลาง

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระศรีสุทธิพงศ์

พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชปริยัติโมลี ตรีปิฎก บัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพปริยัติโมลี ศรีปาพจนานุสิฐ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมโมลี ศรีปริยัตโยดม วิกรมธรรมธารี ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏที่ พระพรหมโมลี ศรีสังฆโสภณวิมล ศรีลาจารนิวิฐ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ พรหมวิหารธำรงวราธิมุต วิสุทธิศีลาจารนิวิฐ ภาวนากิจสุวิธาน ไพศาลหิตานุหิตดิลก ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญวาสี

มรณภาพ

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ด้วยอาการหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ณ โรงพยาบาลกรุงเทพ สิริอายุได้ ๗๘ ปี ๕๘ พรรษา

ประวัติ
พระราชรัตนมุนี (ผศ.ดร.)
ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

สถานะเดิม

นามเดิม บุญเทียม นามสกุล มุสุ ฉายา ญาณินฺโท เกิดเมื่อวันอังคารที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๖ ณ บ้านเลขที่ ๖๓/๗ บ้านห้วยทรายขาว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา

บรรพชา

๑๔ มีนาคม ๒๕๒๘ ณ วัดห้วยทรายขาว ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา โดยมี พระครูโพธิเขมคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ณ วัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมี พระธรรมมหาวีรานุวัตร (ปัญญา อินฺทปญฺโญ) เป็นพระอุปัชฌาย์ (ภายหลังไดรับสถาปนาสมณศักดิ์ที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์)

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๓๘ สอบได้ ป.ธ.๘

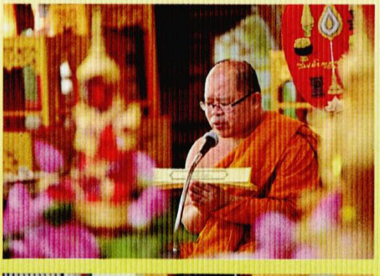
พ.ศ. ๒๕๔๒ จบพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๔๒ รับประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ป.วค.)

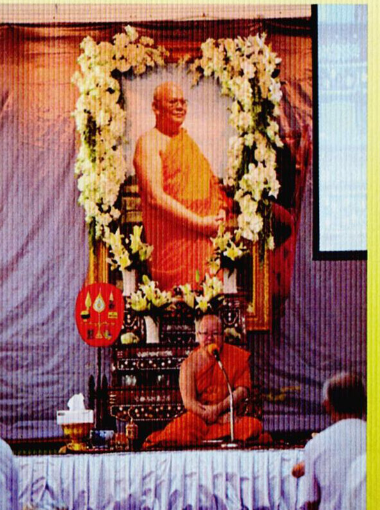
พ.ศ. ๒๕๔๗ จบพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาภาษาบาลี
พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้รับการแต่งตั้งเป็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
พ.ศ. ๒๕๖๐ จบพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ในราชทินนาม ที่ **พระศรีสุธรรมมุนี**
พ.ศ. ๒๕๕๖ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราชในราชทินนาม ที่ **พระราชรัตนมุนี** ตรีปิฎกวิภูษิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พระราชรัตนมุนี

(บุญเทียม ญาณินฺโท ผศ.ดร.)

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

มอบผลงานสัททานุกรมพระไตรปิฎก

ผลงานล้ำค่าของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

แด่ พลเอก บัณฑิต มลายอริศูนย์

เนื่องในโอกาสเป็นผู้แทนพระองค์ในการบำเพ็ญพระราชกุศลสัตตมวาร (๗ วัน)

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร)

เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ณ ศาลาปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุทธชินวงศ์สภา ชั้น ๒

วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

ขอเชิญศิษยานุศิษย์ร่วมสานฝันสืบต่อยอด

ของหลวงพ่อเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์

เจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม วรวิหาร

ร่วมสร้างอาคารปราสาทนครหลวง (จำลอง)

ร่วมทำบุญได้ที่ ธนาคารไทยพาณิชย์ บัญชีออมทรัพย์

ชื่อบัญชี วัดพิชยญาติการาม สร้างอาคารปราสาทพระนครหลวง (จำลอง)

เลขที่ 020-281945-9

ติดต่อสอบถาม โทร. 02-4381738, 088-5651915, 088-5651519

Line@ ID : thai1519

สัมมาสติกถา อุปสมคติ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถร) ศาสตราจารย์พิเศษ, ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.